

SAJÓIVÁNKA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	1
2. Sajóivánka bemutatása	5
3. Örökségünk	22
4. Eltérő karakterű településrészek Sajóivánkán	30
Belterület	
Történelmi-átalakult	
Vegyes	
Ikkres	
Kertvárosias	
Új építésű	
Külterület, külterületi karakterű településrész	
5. Építészeti útmutató	39
Építészeti minőség	
Telek kiválasztása	
Telepítés	
Terepalakítás	
Tömegképzés	
Magasság	
Tetőhajlásszög, Tetőforma	
Színhasználat	
Kerítések	49
Tornácok, teraszok	52
Ajtók, ablakok	54
Homlokzatképzés, anyaghasználat	56
Gazdasági épületek, melléképületek	59
Részletek	60
Kertek, kerti építmények	61
Sajóivánkai példák	65
Utcák	66
Terek, közterületek	69
Fények, világítás	71
Ajánlások külterületi általános és védett területekre	72
6. Jó példák máshonnan	73
7. Hirdetések, reklámtáblák, feliratok	78
Egyéb műszaki berendezések	79
8. Mellékletek	80

Tisztelt sajióivánkaiak!

Tisztelt Érdeklődők és építkezők!

„Az építészet a költészet körébe tartozik, célja, hogy segítsen az embernek lakni. Az építészet azonban összetett művészet. Nem elég, ha célszerű épületeket, városokat emelünk. Építészet akkor születik, mikor „egy teljes környezet láthatóvá válik”, hogy Susanne Langer meghatározását idézzük. Általánosságban ez a genius loci konkretizálását jelenti. Ezt az épületek valósítják meg, melyek összegyűjtik a hely jellegeit és közel hozzák őket az emberhez. Az építészet legfontosabb tette tehát a hely üzenetének megértése. Így módon óvjuk a Földet, és magunk is egy átfogó teljesség részévé válunk.”

Christian Norberg-Schulz: Genius Loci

Sajióivánka fejlődő település, lakosság száma folyamatosan nő. A jövőbeni fejlesztési elképzelések arra irányulnak, hogy a lakosok számára minél élhetőbb települést teremtsünk.

A Településképi Arculati Kézikönyv a magyar Országgyűlés településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján készült.

Egyrészt a Község lakói számára, hogy közzétehető és közérthető formában dokumentálásra kerüljön minden olyan épített környezeti érték, amely a sajátjuk, amelyre büszkék lehetnek, és amelyet a jelenlegi és a korábbi generációk együttesen hoztak létre. A Kézikönyv másrészt azok számára készül, akik ebbe a kialakult épített világba új épületekkel vagy régi épületek átalakításának, felújításának szándékával kívánnak új elemeket létrehozni, azért, hogy az új, amit létrehoznak, a meglévő értékeket megőrizve építse tovább a község már meglévő értékeit.

A kézikönyv meghatározza a település településképi jellemzőit, lehatárolja a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, a településképi minőségi formálására vonatkozó javaslatokat ad a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására.

Seszták Ottó
polgármester

BEVEZETÉS

„A Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeinek ápolása és megóvása fontos feladatunk. Az építészet ezért közérdek, azaz minden ember közös ügye, valamint minőség, kötelesség és felelősség is egyben.” /Nemzeti Építészpolitika/

A Bükk-vidéken Kazincbarcikáról Ózd felé haladva a 26-os főút mellett egy kis dombon terül el festői szépségű erdőséggel, szántó területekkel, szőlős kertekkel körülölvélve Sajóivánka. A falu felé közeledve fokozatosan tárul felénk a település megannyi arca, ezek közül a legszembetűnőbb a települési sziluett, ami egységben kifejezi és már távolról vizuálisan érzékelhetővé teszi a településképet. Minden település sajátos arculattal bír és ennek az egyediségnek a forrása az épített és táji környezet utánozhatatlan, egymásra ható kapcsolatából ered.

Az emberiség évezredek óta tudatosan formálja az életterét, hogy az aktuális kor kihívásaihoz igazodó, az egyén és a közösségi lét feltételeit megteremtő épített környezetet tudjon létrehozni. Az épített környezet elemei között a legjelentősebb környezetformáló tényezők az épületek, mivel általuk fejeződik ki a társadalom és táji környezet kapcsolata. A tájhasználatban, teleszerkezetben és az épített környezet valamennyi alkotó elemében fellelhető sajátos jegyek nemegyszer évszázadokon át tartó szerves fejlődés eredményeként jöttek létre. Ezek a máshol ugyanilyen formában fel nem lelhető jelek tanúskodhatnak a település keletkezéséről, a betelepítésekről, az árvizek és tűzvészek pusztításáról, a gazdálkodás formáiról, a közigazgatásról, a vallásról és még megannyi mindenről, melyek révén őrzik a múlt emlékét.

A község múltja elválaszthatatlan a közösséget alkotó emberek múltjától. Az egyén az oda születéssel, a betelepüléssel, vagy ha egy hosszabb időtávot feltételezve akár csak periodikus jelleggel is, de jelen van a településen, akkor a helyi közösség részévé válik. A közösségvállalás ősidők óta a túlélés záloga. E helyi csoportok szabályrendszere sokszor íratlan normákból, a közös történelmi múlt ismeretéből fakadnak és a helyi hagyományokban öröklődnek tovább. A helyi ön-, és hagyománytudatra épülő közösségi egység megteremtése előfeltétele a harmonikus településkép megteremtésének.

Az épületek hosszú időn át megtartották a nemegyszer közösségformáló szereppel bíró, helyi identitástudatot hordozó sajátos elemeiket, de az utóbbi évtizedek építkezési gyakorlata jelentősen átfőrtölte a korábbi hagyományos település képét.

Ezek a változások nem minden esetben párosultak a hagyományos települési szövetbe illeszkedő építészeti beavatkozásokkal, így számos megőrkölt értéke a településnek, mint településkép vagy egyedi épülettípus a bontások, átalakítások során elpusztult. Az újonnan épített házak vagy a felújítások során alkalmazott anyagok, színek nemegyszer megzavarták a település és a táj képét. Ennek a folyamatnak a kiváltó tényezői a Nemzet XX. századi történelméből fakadnak és napjaink építészeti (építkezési) "kultúráját" is jelentősen meghatározzák.

A mindenkori építészet tükröt állít a jelen társadalmának, mivel testet öltött formában képes megjeleníteni az adott korszakra jellemző társadalmi, gazdasági, környezeti fejlettségi (igény)szinteket. Az emberek régóta törekednek szép épületeket létrehozni, azonban egy épület szépségét megfogalmazni nem egyszerű feladat. Több neves építész és filozófus is egyetért abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív és nem részrehajló. Ahogy Kant mondta: Szép az, ami érdek nélkül tetszik.

Szerencsés helyzetben vagyunk, hisz az építés folyamatában érintett összes résztvevő, legyen az az építtető, tervező, kivitelező, jogalkotó, hatóság stb. mind a szép és harmonikus épített környezet kialakításában érdekeltek, de ezt sokszor a fel nem ismert okok lehetetlenítik el.

A hagyományos "Magyar" házról való (emlék)képek ugyan még megjelennek a köztudatban, de többnyire csak tájházként vagy szép korú, esetleg szegényebb sorsú embertársaink lakhelyeként. Ezeknek a régi épületeknek valódi értéként való kezelését akadályozza, hogy hiányoznak az épített környezet értékminőségével, az építészeti örökség értékeivel, jellegével és mibenlétével kapcsolatos széleskörű ismeretek. A modern kor technikai színvonala és ennek hatására az építőanyagok színkavalkádjában való tobzódás csak még jobban nehezíti a helyes építtetői döntést és árnyalja a képet. A probléma felismerése az első lépés lehet azon a hosszú úton, mely segíthet egy ideális épített környezetet teremteni mindannyiunk számára.

Közös célunk, hogy mindenki az igényei, lehetőségei és tehetsége szerinti korszerű és modern épületet tudjon létrehozni magának, mely illeszkedik a tájba és a meglévő vagy kívánt települési képbe.

A kiadvány célja, hogy bemutassa a község épített és természeti értékeit, a település építészeti arculatának jellemzőit, felhívja a figyelmet azokra a hétköznapi szépségekre, melyek létezésükkel észrevétlenül meghatározzák környezetünket, hatnak lelkületünkre, hangulatunkra. Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak. Iránymutatást, segítséget kívánunk adni, ezzel megkönnyítve az építtetők számára a döntést.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor külföldről importált klón épületek helyett a hazai gyökerekkel rendelkező és a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem médiumokból diktált, hanem a valódi – kulturális folytonosságból táplálkozó – helyes öntudaton alapuló szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön e könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

SAJÓIVÁNKA BEMUTATÁSA

Természeti és táji adottságok:

Sajóivánka községe Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Kazincbarcikai járásban, Miskolctól 27 kilométer távolságra az Észak- Magyarországi-középhegységben, Bükk-vidéken, Tardonai-dombságában fekszik.

„Községük bája az őt körül ölelő tájban rejlik, hiszen festői szépségű erdőséggel, szántó területekkel, szőlős kertekkel várja az ide látogatókat. Fiatalos kicsiny falu nagy szeretettel fogadja azokat, akik szeretnének a város zajától kicsit elvonulni, és egy nyugodt, kedves helyen feltöltődni.” (forrás: <http://www.sajoiivanka.hu/hu/telepules.php>)

A települést Miskolcot Ózddal összekötő 26. sz. főközlekedési úton és arról közvetlenül lekanyarodva lehet megközelíteni. A legközelebbi város Kazincbarcika 5 km-re található, mely a kedvező infrastruktúrájának köszönhetően tömegközlekedési eszközzel és magán gépjárművel egyaránt megközelíthető.

„Sajó Ivánka Borsod megye Szentpéteri járásában kies hegyoldalba szilvások közepett fekszik.” - Pesty Frigyes: Borsod vármegye leírása 1864-ben (Documentatio Borsodiensis 5. Herman Ottó Múzeum Miskolc, 1988).

1.

A község története az Árpád korig nyúlik vissza, az első írásos feljegyzések a Váradi Regestrumban 1222-ből valók, akkor még Jovan alakban. A XIII-XIV. századi oklevelekben Iwan, a későbbiekben Ivány, Iwan, Iwany. Sajó vizének déli oldalán települt a Csukás-tó mellett lévő Iván nevet viselő település.

A XIII-XVIII. századok alatt több gazdája, birtokosa volt a településnek. A XVI. században a Putnoki és Lorántffy családok földesurai. A birtok egy része azonban királyi tulajdon lett, ezt a részt csatolták a putnoki várhoz, s ettől kezdve a putnoki várkapitányok igazgatták. A Lorántffy család, a XVII. században is birtokos volt, de rokonság révén hamarosan a Rákócziak lettek a birtoklók, mellettük rövid ideig az Orlay család is. A Szatmári békekötés után, mint Rákóczi tulajdont, a kincstár lefoglalta és kincstári birtokként kezelte. A török hódoltság idején az Egri vár eleste után egy ideig lakatlanná vált a település. Ezután a település az Előhegy lábánál, jelenlegi helyén szerveződött és épült fel. Az 1700-as évek közepétől a Radvánszky család birtokába került a falu.

A reformáció hamar elterjedt. A református egyház hívei 1824-ben építették a mai templomot, melyre a 17 m magas torony 1924-ben került.

A település határában több helyen fellelhetők a régiókban igen gyakori szénkibúvások, melyek kiaknázására egyes források szerint már a XIX. században történtek kísérletek, de későbbiekben inkább a térség szénben gazdagabb lelőhelyit tárták fel és vették művelés alá.

A falu fölötti hegytetőn helyezkedik el az Árpád-kori eredetű vadnai vár. Az erősség feltehetően a Sajó túloldalán emelt galgóci vár ellenében létesült, majd a 14. század folyamán felhagyták. Rövid szunnyadást követően a romokat "újrahasznosították" a környéket fosztogató huszita zsoldosok, akik rövid időre megszállták azt. Feltehetően a vadnai várhoz tartozó előretolt őrhelyként azonosíthatjuk a hegygerinc keleti végében, közvetlenül a falu fölötti magaslaton elhelyezkedő erődítésnymokat, az ún. sajóivánkai várat, melynek környezetét a 19. században Párkányként is nevezték. Mindkét erődítésből remek kilátás nyílik a környező tájakra. (forrás: <http://www.sajoivanka.hu/hu/helytortenet.php>)

FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

A Tardonai-dombság természetföldrajzi leírása: A Tardonai-dombság az Észak- Magyarországi-középhegység nagytáj, a Bükk vidék középtáj és a Bükk lába kistájcsoporthoz tartozó kistája a Magyarország kistájainak katasztere című munka alapján. Hajdú-Moharos József és Hevesi Attila tájbeosztása szerint az Északnyugati-Kárpátokon belül a Bükk vidék középtáj Bükk hát kistájának kistájrészlete. A Bükk lábát észak és észak-kelet felől a Sajó-völgy, keleten a Sajó-Hernád-sík és nyugaton pedig az Arlói-, Hódos- és Hangony-patak mentén meghúzott vonal határolja. Ez maga Bükk-hegység északi hegyláb felszíne s e területen belül a Bán-patak Mályinka vonaltól keletre esik a Tardonai-dombság. Területe körülbelül 300 km².

A dombság észak-keleti irányba lejt, a keleti részen gyengén, nyugati oldalán viszont erősen tagolt. A Sajó-Hernád-sík felé eső oldalán átlagosan 350 méterrel emelkedik a tengerszint fölé, 400 méteres magasságot csak a Központi-Bükkal közvetlenül határos részei érik el, míg a nyugati rész tetői átlagosan 400 méter körüliek. Kialakulását tekintve nagy medencékkel völgyközi háttakra tagolt középhegységi hegyláb felszín. A mai domborzat kialakításában a pliocén-pleisztocén folyamán lejátszódó élénk tektonikai mozgások tekinthetők a legjelentősebbnek. A felszínformák közt érdekesek és jelentősek a tömegmozgásos jelenségek során kialakult formakincs, mivel a Bükk északi-északkeleti előterét főleg laza, főleg miocén időszi agyag illetve agyagos üledékek építik fel. A terület nagyon hajlamos a csuszamlásos formák kialakulására. A Sajó-völgy középső szakaszán és a Sajó jobb oldali mellékvölgyein mindenütt nagy számban jelen vannak csuszamlások, suvadások.

A Tardonai-dombság földtani adottságai: A Bükk északi-északkeleti előterét alapvetően miocén tengeri, szárazföldi üledékes, illetve vulkáni rétegek építik föl. A barnakőszén kutató fúrások azt bizonyítják, hogy e rétegek vastagsága, elhelyezkedése, települése változó, nem egységes. A miocénra a tenger lassú előrenyomulása és visszahúzódása volt jellemző, ennek nyomai az agyag, homok, kavics és homokkő rétegek. A Tardonai-dombság felszínének körülbelül 60 %-át fedi alsómiocén homok, kavics, agyag. Ezek előfordulása a középső illetve a keleti részeken uralkodó. A felsőmiocén andezittufa, homok és agyag a nyugati részekre jellemző, a dombság területének nagyjából 25 %-án. A kistáj kelet és északnyugati peremeit pleisztocén korú, szoliflukcióval áthalmozott agyag, nyirok borítja.

A dombság éghajlata: Mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Az évi napfénytartam 1850 óra körül van, a nyári 720-740 óra, a téli 150-170 óra. Az évi középhőmérséklet 8,6-8,8 °C, a vegetációs időszak sokévi átlaga 15,5-16 °C. Várhatóan április 17. után már 10 °C fölé emelkedik a napi középhőmérséklet és 176 nap múlva október 10-én ér véget ez az időszak. Az utolsó tavaszi fagy valamivel április 25. után várható, az első őszi pedig október 5.-10. között valószínű. A fagymentes időszak körülbelül 170 nap, de az északi részeken ennél rövidebb. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek sokévi átlaga 33 °C, a minimumoké -17- -18 °C közötti. Az évi csapadékösszeg 600-650 mm, a tenyészidőszak átlaga 370-400 mm. Átlagosan évente 45 olyan nap van, mikor hótakaró fedi a földeket. Az átlagos maximális hóvastagság 20-22 cm. A jellemző szélirányok a nyugati és a keleti, átlagos szélesség 2,5 m/s körüli. (forrás: http://www.uni-miskolc.hu/~foldrajz/hallgato/segedlet/Alacska_2014_maj_9_10.pdf)

SAJÓIVÁNKA TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

Sajóivánka község a Sajó-folyó völgyében a Tardonai-dombság északi lábánál fekszik egy természeti értékekben gazdag területen, amelyre legjobb bizonyosság a települést is érintő HUAN20006 Sajó-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölése. A település a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található a Bükk-hát kistérségben.

A Sajó-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület célja a Sajó-folyó és völgye élővilágának megőrzése, a kijelölt 2075 hektárból közel 80 hektár esik Sajóivánka területére. Az értékes terület a Sajó-folyó északi partján, mocsárrétek, magas kórosok, kaszáló rétek és puha, valamint keményfa liget erdők formájában jelenik meg. A védelem a terület növény- és állatvilágát hivatott őrizni, ami otthont ad a ritka és fokozottan védett petényi márnának, a védett vágó csíknak, homoki küllőnek, német bucónak és a díszes légivadásznak, valamint az erdei szitakötőnek is. Az ártéri erdőkben él a nyári tőzike a réteken a Janka tarsóka jelölő fajunk is. Említésre érdemes még a területen élő nagy tűzlepke és vérfű-hangyaboglárka, valamint a folyóban élő fokozottan védett emlősünk a vidra és a védett hód is.

A területen található mocsárrétek sérülékeny élőhelyek, rendkívül érzékenyek a kiszáradásra, a nehéz gépekkel történő taposásra, valamint a túllelgetésre. Megőrzésüknél mindig a víz állapotokat is figyelembe vevő, kíméletes módszerrel történő kaszálás képzelhető el csak úgy, mint a szarvasmarhával történő legeltetés esetén, ahol a legelésből az érzékeny vérfűves élőhelyeket, lápréteket ki kell hagyni. Ugyanakkor az inváziós aranyvessző fajok is ezen az élőhelyeket veszélyeztetik leginkább, ezért visszaszorításukra nagy gondot kell fordítani csak úgy, mint a folyó meder és környezetének megővésére, ami a cserjés, fás vegetáció megőrzését a természetes áramlási viszonyok megtartását és víz szennyezés megelőzését jelenti.

Értékes madárfaunájának legbecsesebb tagja a Tardonai-dombság északi peremén a község határában fészkelő békászó sas, de jó néhány faj a község határában előfordul táplálkozás során, mint például a kígyászölyv, darázsölyv, fekete gólya, valamint fészkel még a tövisszűrő gébics, kis őrgébics, balkáni fakopáncs, búbos banka és karvalyposzáta.

2. Petényi márna

5. Vágó csík

3. Díszes légivadász

6. Vidra

4. Tövisszűrő gébics

7. Hód

Sajó

Magyarország kilencedik legbővebb vízi felszíni vízfolyása a Duna, Tisza, Dráva, Mura, Maros, Hármas-Körös, Szamos és a Bodrog után. Szlovákiában a Gömör–Szepesi-érchegységben ered, Dobsinától nem messze, de másik völgyben: a Stolica nevű csúcs (1476 m) alatt, mintegy 1300 méteres tengerszint feletti magasságban. A fenyőkkel sűrűn benőtt hegyoldaltól gyorsan leszalad, hogy aztán kis folyócskává (vagy igen bővizű patakká) cseperedve máris kiléphessen az emberek által megművelt földekre. Ezután sorra veszi fel rohanó mellékvizeit a fő közlekedési útvonal mentén kanyarogva.

Partján fekszik Rozsnyó városa. Az Ózd térségében található Sajópüspöki mellett lépi át a magyar határt. Itt hirtelen nagy mértékben csökken a mederesés, a szélesség pedig a magyar szakaszra jellemzően megnő. 800 méteren keresztül határfolyó Szlovákiával.

Szlovákiai szakaszának hossza 98 km. Teljes hossza a szabályozások óta valamivel kevesebb mint 223 km; ebből magyarországi szakaszának hossza 124 km. Szélessége a magyar szakaszon általában 20 és 80 méter közé esik. Átlagmélysége sebes folyása miatt a felsőbb magyarországi szakaszon 0,8–1,2 méter körüli, ám ez a torkolat előtt néhol elérheti a 3,6 métert is. Vízyűjtő területe 12 708 km². Átlagos vízhozama 60 m³/mp. Hordaléka jelentős mennyiségű kavics, valamint iszap. A Sajó középszakasz jellegű, a kanyarulat-fejlettségi viszonyokat tekintve a magyarországi szakasza közepes fejlettségű meanderező (S=1,78) típusba sorolható, esése a Hernád torkolatig viszonylag nagy (50–70 cm/km)[1], onnan a torkolatig fokozatosan csökken. A hazai Sajó szakasz hossza, azzal együtt pedig a kanyarulatok fejlettsége fokozatosan növekszik, miközben a meanderezés egyre keskenyebb sávra korlátozódik.

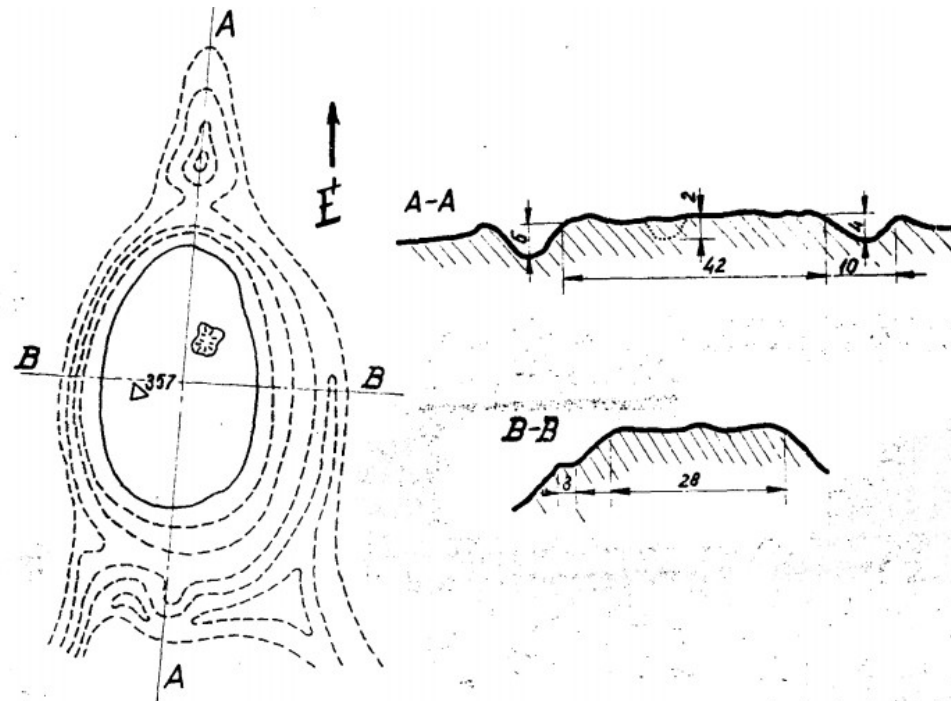
A finnugrista etimológia szerint a „só” és a folyót jelentő régi magyar „jó” szó összetétele. (Finnugor nyelvekben eredetileg a „jo” szó élt "folyó" jelentésben. Finnül még ma is használatos a „joki”, magyarban pedig csak földrajzi nevek, így a Sajó mellett a Hejő, a Berettyó neve őrzi.) A folyó egyik ága az úgynevezett Sós-völgyből (Szlanszka dolina) ered, innen a folyó Sav (só) + jó (patak) neve, az Árpád-kori nyelvállapotnak megfelelően. Szlovák neve, a Slaná is „sós folyót” jelent.

Másik lehetséges eredete az ótörök čaj (kis folyó), amely az ótörök-magyar viszonylatban gyakori č-s hangmegfelelés egyik példája is. (forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Sajó_folyó)

Tájtörténet, településszerkezet

Földvár – Ivánkai vár

A vár területe és metszete

8.

„A legkönnyebben megközelíthető és legközelebb is van Sajóivánka községtől. Ezért mondják is Ivánkai várnak. A sajóivánkai temető déli oldalán, a szőlőkhöz vezető földúton könnyedén feljutunk a gerincre. Az idevezető utat régi időkől használják. Bizonyítja a mélyen bevágódott útvonal. A Vártető északi, Sajóra néző oldala tölgyerdővel borított. A lankásabb részén szőlő és gyümölcsös van. A hegyvonulat nyugati, Vadnára néző, Kőbánya-bércnek nevezett oldala lankásan ereszkedik le a Bán-völgyébe. Részben tölgyerdő borítja, részben legelőnek használják. A vár felé vezető út oldalában pincsort látni. A Vártető gerincén meredeken áll ki az alapkőzet, a sötétszürke és vöröses vulkáni breccsa. Ilyen szírtén építették meg a két község határán a várat. A várhely tojás alakú. Észak—déli hossz tengelye kb. 42 m, kelet—nyugati rövidebb tengelye kb. 28 m. Területét bokrok, fák nőttek be. Felszíne sík. Falmaradványokat vagy annak nyomát nem látni. A középrészen 2 m átmérőjű és 2,2 m mélységű gödröt vájtak ki, melynek falán az eredeti alapkőzetet jól meg lehet figyelni. Ott téglafalazást nem látni. A várkúp oldalában több helyen ásás, kutatás nyomait látni. A várkúp nagy távolságban végigtekinthető a Sajó völgye mindkét irányba. Sajószentpéterig és Bánrév végéig is ellátni, de a Bán völgyében is messze végigkísérhető az útvonal. Jól lehet látni a velezdi, galgóci, mercsei várhegyeket is.”...

„A földrajzi nevek gyűjtése közben, a községbeli adatközlők mondták a nevet és jelölték meg a helyét, mely a Sajótól csaknem körbezárt kaszáló. A területen semmilyen erődítésre mutató nyomot nem találtam.” - Dobosy László: Várak, várhelyek és őrhelyek Ózd környékén (Borsodi Kismonográfiák 1. Miskolc, 1975)

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A településkép legidőtállóbb és egyik legmeghatározóbb eleme a településszerkezet. A település szerkezete az utakból, telkekből, központokból (templom, iskola) köztterekből, közökből és még megannyi más funkciójú elemből tevődik össze, melyeket összességében vizsgálva kirajzolódik egy olyan egyedi kép, mely sehol máshol a világon nem lelhető fel. Ezek a szerkezeti sajátosságok olyan értékek, melyek árulkodnak a település történetéről, kultúrájáról, múltjáról. Számos esetben a település kialakulása visszavezethető egy alap szerkezeti típusra (útifalu, orsós falu, kétbeltelkes falu, völgyi falu, dombvidéki falu, stb.), de sok esetben ezek átfedésben is lehetnek.

9. I. katonai felmérés (1782-1785)

Magyarország területéről 1782-1785 között készült első katonai felmérés (josefinánus térkép) tekinthető az első olyan topográfiai térképnek, melyen a településszint alatti elemek, mint az utcák, terek, templomok, épületek, dűlők ábrázolva vannak. Az ipari forradalom előtt készült térképből kirajzolódik a természeti táj és a tájat kizárólag mezőgazdasági tevékenységgel és településkultúrával formáló emberi jelenlét kapcsolatának a képe. A közel azonos időben keletkezett Magyarországnak leírása (Vályi András; Buda, 1796-99) c. kiadványban a településről a következő információkat találjuk: „*IVÁNKA. Magyar falu Borsod Várm. földes Ura Radvánszky Uraság; lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik a' Sz. Péteri járásban, Bánhorvátnak filiája, földgye termékeny, legelője elég, fája tűzre, és épületre, szőlője jó, malma alkalmas.*” Az első katonai felmérésen a település domboldalra települt halmazos szerkezeti képet mutat. Az országút mellett kiterjedt gazdaságot és korcsmát figyelhetünk meg. A Várhegy dél-nyugati oldalán és a Gomboson nagy kiterjedt szőlő kultúra és a hozzá kapcsolódó feldolgozó tároló funkciókat kiszolgáló pincesor látványa határozza meg a táj képét. A domb lábánál szántók, az országút északi oldalán legelők terülnek el.

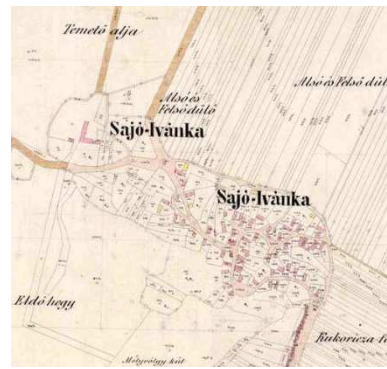

10. II. katonai felmérés (1819-1869)

Magyarország második katonai felmérése (franciskánus térkép) 1819-1869 között készült. A térképen ábrázolt, valamint a „Magyarország geográfiai szótára” (Fényes Elek; 1851) c. kiadványban szereplő információkból hiteles képet kapunk a reformkori Magyarország terület- és település szerkezeti kapcsolatairól és a tájhasználati módokról. „*Ivánka, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 1 10/16, ut. p. S. Kazincztól 5/16 állomásra, felette emelkedő erdős hegy oldalában. Határa 802 hold, mellyből 241 hold szántó, 160 h. rét és legelő, 85 h. szőlő, 316 h. erdő. Felszabadult urbéri telek 6 h. Mind szántóföldje, mind rétje igen termékeny; tölgyes erdejében sok sertést tart; szőlőhegye pedig jó bort ad. Lakja 219 reformatus, helybeli anyaegyházzal. Birtokosok: Radvánszky Albert s Molnár Károlynő.*” A második katonai felmérésen a település beépített területeire kiható településszerkezeti változás nem tapasztalható, de a vasút kiépítésé a táj képére jelentős hatást jelentett.

11. III. katonai felmérés (1869-1887)

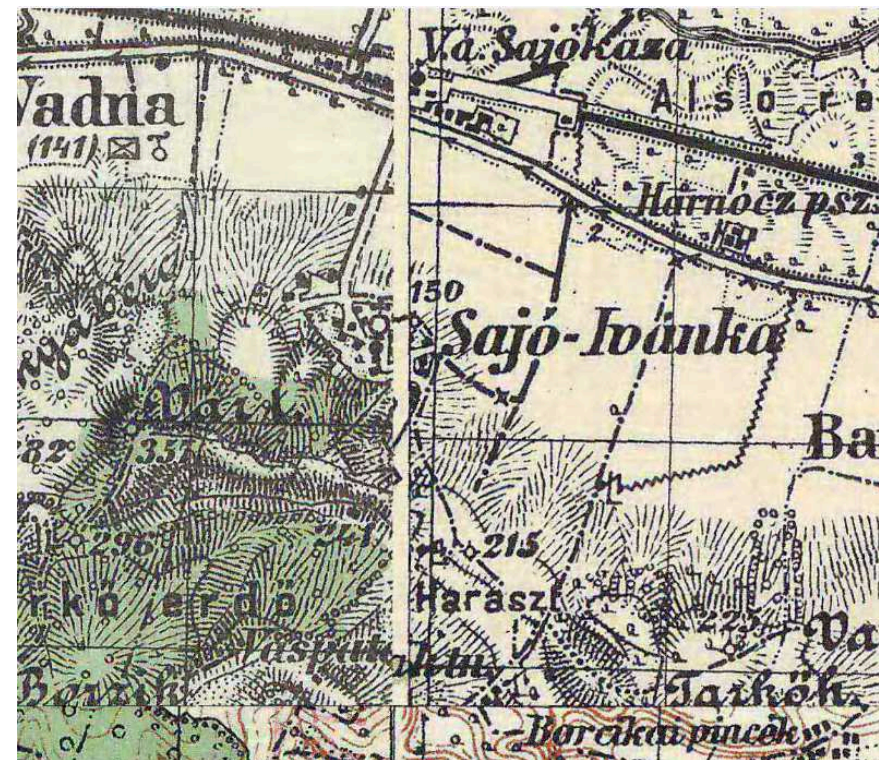

12. Kataszteri térkép (1891)

A teljes Osztrák-Magyar Monarchia területét lefedő ferencjózsefi térkép Magyarországra vonatkozó része a kiegyezés után 1872-1887 között készült. A tájban bekövetkező változás még megmarad a technikai vívmányok által megkövetelt infrastruktúra elemek megjelenésének a szintjén. E korban még mindig a természeti lehetőségekre alapozott tájhasználat volt a meghatározó.

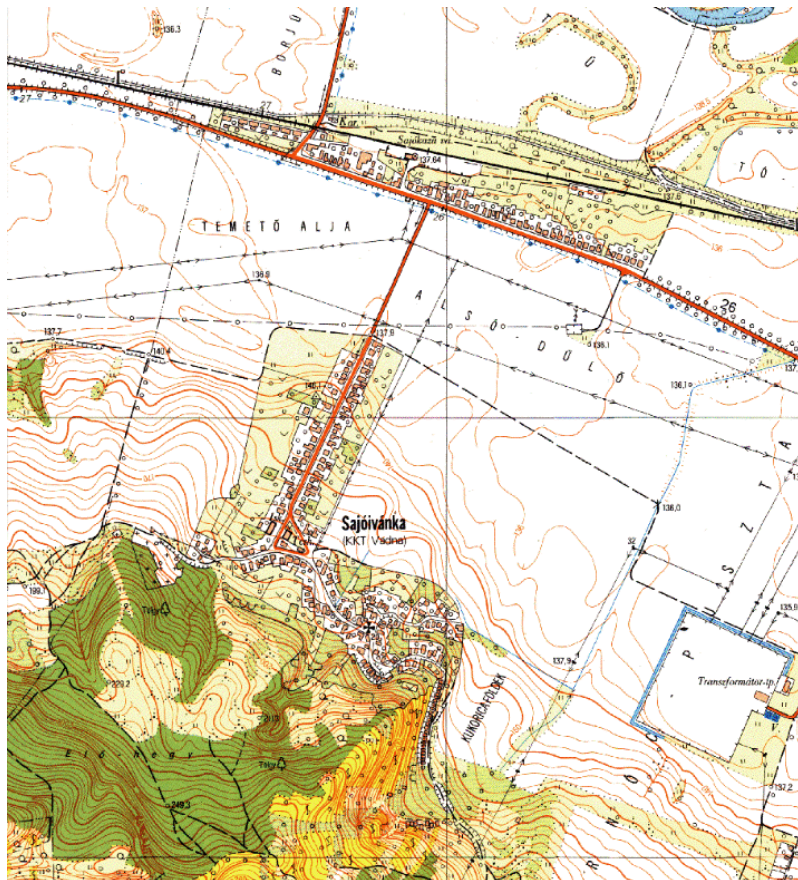
A korábbi térképhez képest jelentős változás nem észlelhető. A jelenlegi sajókazai vasútállomás ekkor még a Vadna vasútállomás nevet viselte.

Az 1891-es kataszteri térkép nagy méretarányban ábrázolja a földbirtokok határait, a művelési ágakat, az épületeket, valamint általában mindazon tereprészeket és tereptárgyakat, amelyeket a méretarány lehetővé tett: pl. házakat, udvart, gazdasági épületeket, állandó építményeket, utakat, utcákat, tereket, vizeket, öntöző, lecsapoló és árvízvédelmi berendezéseket. A térképen jelölt (ma Május 1. utca környéki) parcellázások már előre vetítik a település jövőbeni beépülésének területi irányait.

13. Magyarország katonai felmérése (1941)

Az 1938-1941-ben készített katonai felmérésen szembetűnő szerkezeti változás még mindig nincs. Az épületek száma kismértékben nőtt, és elkezdődött az országút északi oldalának a beépülése.

14. Topográfiai térkép az 1980-as évekből.

Az 1980-as években készült topográfiai térkép jól érzékelteti az 1950-es évek gazdasági szerkezetváltozásának eredményeként bekövetkezett robbanásszerű változásokat. Sajóivánka új beépített területei a már meglévő utak mellett jöttek létre.

15.

Sajóivánka településszerkezetéről elmondható, hogy az egykori „ő falu rész” napjainkban is őrzi az évszázadok előtt kialakult képét. Az új lakóterületek kialakítása nem bontotta meg a hagyományos telekszerkezetet. Az 1950-es évek után beépült területek tervezett hálós szerkezeti képe, a Kossuth utcával párhuzamosan kialakított Szent István és Munkácsy Mihály utca már racionális mérnöki munka eredményeként alakult ki.

JELENLEGI TÁJHASZNÁLAT

Külterületi tájhasználat

Sajóivánka külterületének nagy része erdő, többi része szántó, legelő és zártkert. A településen az állattartás nem mondható jelentősnek egyik állatfajta esetében sem. Az egykoron virágzó szőlőkultúra határozta meg a külterületi táj képét, mára azonban ez nagymértékben megváltozott. A terület képét a dél-keleti zártkerti részen vegyes méretbeli és minőségi színvonalon megvalósított építmények sokasága határozza meg.

Településkarakteret meghatározó elemek

Közigazgatás: Sajóivánka Polgármesteri Hivatal, Községháza (Sajóivánka, Kossuth Lajos utca 38.)

Egészségügy:

Háziorvosi rendelés heti két alkalommal van Sajóivánka, Kossuth Lajos utca 38. címen, az ügyeletet viszont már a viszonylag közeli kazincbarcikai helyszínen biztosítják a lakóknak. (Forrás: <http://www.sajoivanka.hu/hu/egeszsegugy.php?>)

II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár:

(cím: Sajóivánka, Kossuth út 38.)

Sajóivánkán a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár úgynevezett "Könyvtári, információs és közösségi szolgáltatóhelye" működik. A szolgáltatóhelyet a Polgármesteri Hivatalban, az emeleten alakították ki. Gyakran ad otthont különböző témájú játszóházaknak, foglalkozásoknak, melyeken a gyerekek könnyedén tanulhatnak, fejleszthetik kreativitásukat.

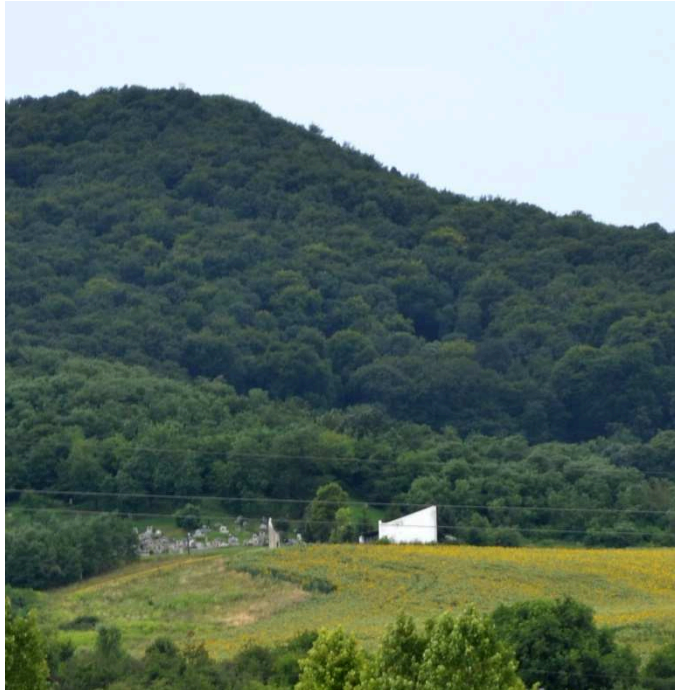
A településen egy élelmiszerbolt és egy nemzeti dohánybolt működik a helyi igények kielégítésére.

Kazincbarcikai Összevont Óvodák Sajóivánkai Napköziotthonos Óvoda: (Sajóivánka, Kossuth Lajos utca 26.)

A sajóivánkai óvodát 1990-ben alakították ki egy korábban családi házként funkcionáló épületet megvásárolva. Az átalakítás 1991-ben fejeződött be, így az intézmény megnyithatta kapuit a gyerekek előtt. Majd az akkori állapotban közel 20 évnyi működés után 2010-ben került sor a teljes körű felújítására, bővítésére. Az intézményben nagy hangsúlyt fektetnek a környezeti nevelésen alapuló személyiségfejlesztésre és hagyományőrzésre.

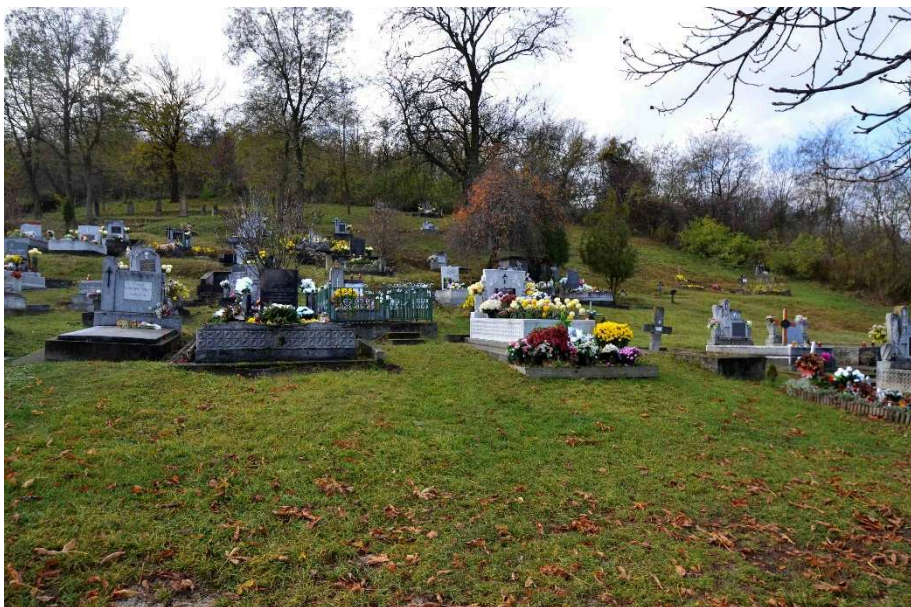
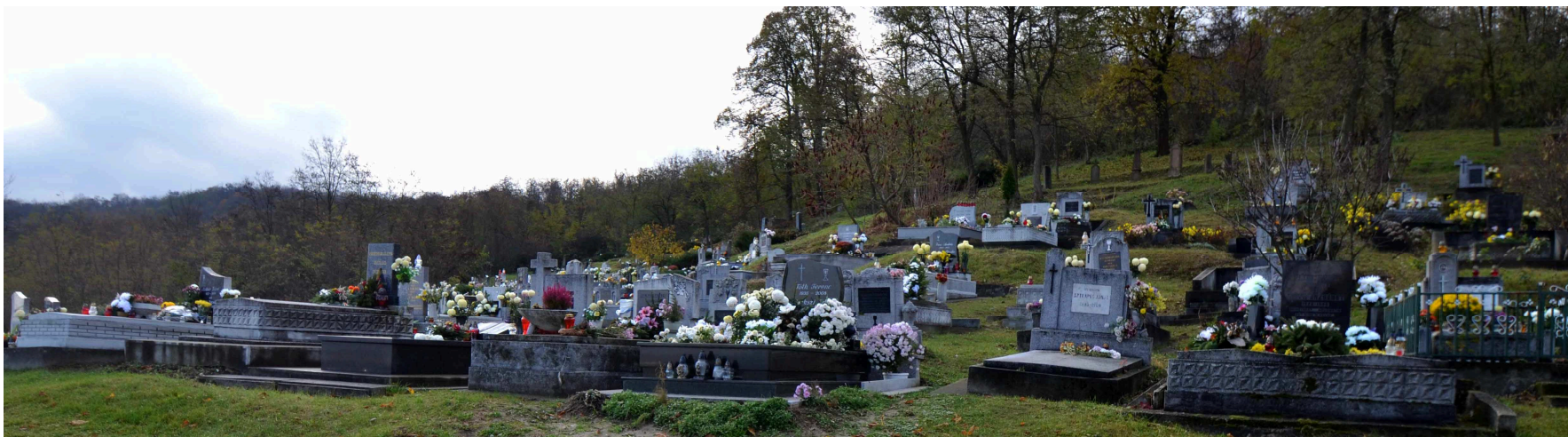
Temető és ravatalozó

A templomon kívül a másik szakrális tér, mely a településképre hatást gyakorol a temető. Jellemző építészeti elemei a ravatalozó vagy temetőkápolna épülete, a kerítés és kapuzat, valamint a sírjelek és sírhelyek. Ezek az építmények az épített környezet sajátos és legjelentősebb érzelmi töltetet hordozó elemeinek tekinthetők.

Az 1950-es évek előtt a temetők képét a sírjelek határozták meg, melyek lehettek fa, kő, műkő anyagú keresztetek, fejfák, oszlopok, kopjafák. A sírjelek tájegységenként eltérő formában jelentek meg, ezzel is gazdagítva a település egyedi építészeti arculatát. A régi sírjelek ilyen módon pótolhatatlan értéket képviselnek, ezért megőrzésük különösen fontos szempont kell, hogy legyen.

A ravatalozó mellett található az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseinek tiszteletére állított emlékmű.

A Milleneumi emlékmű a polgármesteri hivatal mellett található. Az emlékmű faragott, kb. 2,5 m magas kopjafából készült 2000-ben.

TELEPÜLÉSKARAKTERT FORMÁLÓ JELLEMZŐ ÉPÜLETEK

Sajóivánka településképét meghatározó jellemző épületállomány változatos. Az egyes korszakra tipikusan jellemző épületek, valamint azok átmeneti formái egyaránt fellelhetőek. Arányait tekintve az 50-es, 60-as években létesült épületek dominanciája figyelhető meg. Egyes településrészekben a korszakok szerinti egységes építészeti arculatot megjelenítő épületek területileg lehatárolhatók, máshol az eltérő karaktereket hordozó épületek száma nem teszi lehetővé e szempontok szerinti lehatárolást.

Néhány helyen még ma is fellelhetőek a tradicionális népi lakóépületek, melynek fő ismertetőjegye a háromsztatú, egy szerkezeti menetes, földszintes kialakítás. E hosszúkás, az utcára merőleges irányultságú, téglalap alaprajzú épületeket általában egyszerű kontyolt nyeregtető fedí és a tetősíkot csak a vakolatlan téglakémény látványa törí meg. A tornácós lakóépület típusból már csak néhány darab lelhető fel a településen. A szétszórt elhelyezkedésük miatt az ilyen típusú épületek egységes területi lehatárolása nem lehetséges.

A hagyományos népi lakóépületek természetes átalakulási fejlődési folyamatában bekövetkezett változásnak tekinthető, mikor az épület utcai részét oldal irányba szobával bővítették (behajlították). Az újonnan hozzáépített szárny az utcával párhuzamos kontyolt nyeregtető fedést kap és ilyen módon a homlokzatképzésben a régi és új egységesen, de mégis megkülönböztetett módon jelenik meg. Ez az arányos és változatos tömegképzés új épület esetében is követendő jó példa.

A népi lakóépület egy másik átalakult változata, mikor nem jelenik meg oromzat a homlokzaton, hanem a két utcai traktust közös kontyolt nyeregtető fedí, ez a verzió a polgárisodási folyamatok egyik építészeti megnyilvánulásának alaptípusa.

Az oromzat eltűnésével, valamint a hagyományos álló alakú, osztott nyílászárók négyzetes alakúra cserélésével és szimmetrikus tükrözésével képzett utcai homlokzat már érzetében közelebb áll a kockaházak világához, mint elődeiéhez.

A 60-as évek társadalmi – gazdasági változásának hatására megjelentek a négyzetes alaprajzú, két-három szerkezeti menetes, többszobás sátor vagy manzárd tetős un. kockaházak. Sajóivánkán e típusú épületnek a földszintes alapváltozata a legelterjedtebb, de szuterénes változatot is láthatunk. Az ilyen típusú épületek szinte minden településrészen megtalálhatók, de a legegységesebben az újvég településrészen. Az épületek nyílás keretezése, a vakolat architektúrája és színezése több helyen igényesen formált, és ilyen módon a településkép értékes részét képezik.

A hajlított vagy kocka házaknak a legelterjedtebb alaptípusán túl sajátos formái is megjelennek a településen. Egy ilyen speciális eset mikor a három traktusos épülettömeg középső részén rizalit hatású tömeget képeztek. Egyes épületeken a visszafogott homlokzatképzés, a vakolatdíszek és színezés viszonya követendő példa lehet napjainkban is.

A széles épületek esetében előnyös az utcai homlokzatot mozgalmasabbá tenni. Ennek eszköze lehet a mérsékelt tömegmozgatás és oromzatképzés. Ezek az épületek tükrözték a tulajdonos anyagi helyzetét és méretükben eltértek az általános lakóépület arányaitól, de mégis jól illeszkednek a hagyományos településképbe.

A Sajókazára vezető út jobb oldalán a vasút mellett ikres telepítésű épületek csoportját találjuk. A speciális tervezett telepítés és teleszerű beépítés mellett különösen említésre méltó, hogy az épületek (a 26-os út mellé települt többi ingatlannal ellentétben) a vasút irányába néznek.

A hagyományos népi lakóépületek természetes átalakulási fejlődési folyamatában bekövetkezett változásnak tekinthető, mikor az épület utcai részét oldal irányba szobával bővítették (behajlították). Ebben a legelterjedtebb átalakult-bővített alaptípusban az „eredeti” utcai szoba tömeget és homlokzatképzést szimmetrikusan tükrözték és ilyen formában a régi és az újonnan hozzáépített szárny az utcával párhuzamos közös kontyolt nyeregtető fedést kap. Ez a verzió (az eredeti nyílásrend megtartásával) a polgárisodási folyamatok egyik építészeti megnyilvánulásának jele.

A 70-es, 80-as évek tökefelhalmozásának eredményeként Sajóivánkán is épültek a koraszakra jellemző nagy tömegű házak. Ezekre az épületekre általánosan jellemző a tagolatlan tömegképzés, az utcára merőleges vagy párhuzamos tetőgerinc, a tetőtér-beépítés, valamint a vidéki településekre addig nem jellemző erkély, loggia megjelenése. Ezek az ún. nagy tömegű házak településen belüli elhelyezkedésére egyaránt jellemző a csoportos és az önálló beékelődő megjelenés.

Az utóbbi 15-20 évben megvalósult épületek tömegükben, formájukban, magasságukban vegyes képet mutatnak.

Sajóivánka legfiatalabb településrészein az új építésű épületek tömegképzésükben azonosak a napjaink kertvárosias építészettel. Az alaptömeg tagolt, ahol a gépkocsi tárolónak közvetlen kapcsolata van az utcával. Az épületek általában földszintesek, ahol az alacsony (35 foktól kisebb) hajlásszögű tető nem teszi lehetővé a tetőtér beépítését. Az ablakok általában osztás nélküliek, egyszárnyúak.

Sajóivánkára általánosságban jellemző, hogy az épületek oldalhatáron álló telepítésűek. A tetőforma változatos, a sátor, nyereg, konty egyaránt megtalálhatóak. A tetőfedés jellemzően cserépfedés, a tető hajlása általánosan (az új részeket leszámítva) 35-45° közötti.

ÖRÖKSÉGÜNK

Épületek

Az építészetben mindenkor ötvöződnek az adott időszakra jellemző társadalmi-gazdasági adottságok és lehetőségek. Az ilyen módon folyamatosan változó épített környezet több rétegben tartalmazza a történelmi korok térbeli és tárgyi lenyomatát. A település történelmének, kultúrájának és művészetének a pótolhatatlan örökségét képezik azok az elemek, melyek az épített és táji környezet kiemelkedő értékeként a település arculatának jellegzetes meghatározói, a helyi közösség kulturális hagyományának a hordozói, ezen keresztül közösség teremtő és formáló eszközei. Az épített örökségünk értékeinek felismerése identitástudatunk egyik forrása, ezért az épített környezetünk gondos ápolása, jókarbantartása és a hagyományok megőrzése kiemelt feladatunk.

Sajóivánkán országosan védett érték nincs. Helyi védelem alatt Kossuth u. 58. sz. alatti lakóépület áll.

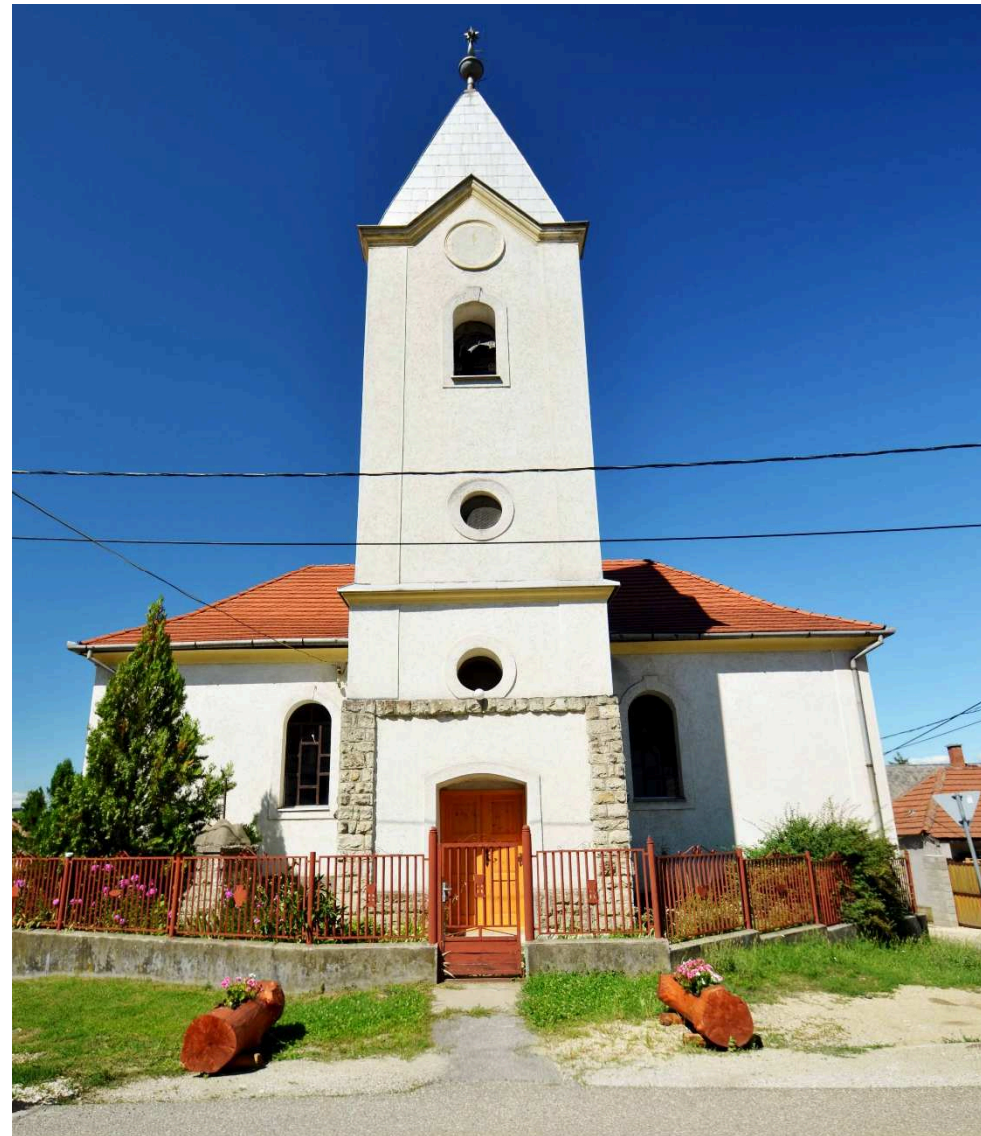
KÖZÖSSÉGI ÉPÜLETEK

Református templom

Kossuth Lajos u. 56.

A település régi fatemploma 1761-ben épült, mellé 1775-ben készült a fa harangláb, amit 1864-ben újítottak. Mai templomát 1808-27 között építették. Díszítés nélküli sík famennyezete 1824-ben készült. A 17 m magas tornyot 1924-ben építették az észak-déli templomhajó nyugati oldalának közepéhez.

Egy 1821-ben öntött 90 fontos harangjáról 1917-ben, amikor háborús célra igénybe vették, ezt jegyezték fel: Elvitték a szeretet hajlékába oly sokszor hívogató kis harangunkat, hogy kevés idő múlva mennydörögve, villámokat szórva, mint ágyú szólaljon meg a csatatereken. A 127 (61 cm) és 66 kg-os (46 cm) harangjait Seltenhofer Frigyes öntötte Sopronban. A nagyobbik felirata: „Isten dicsőségére készült az 1927. évben.” A kisebbiké: „Az egyháztalálkozó önkéntes adakozásából készítette a sajóivánkai egyház részére az 1887. évben...” (forrás: Forrás: Várady József templomos könyvei, <http://www.sajoiivanka.hu/hu/egyhaziak.php>, <http://www.tirek.hu>)

Tájház (Sajóivánka, Kossuth Lajos út 58. szám)

„A sajóivánkai Tájház rövid története (Kovács Imre visszaemlékezései alapján)

A Sajóivánka, Kossuth Lajos út 58. szám alatti telken lévő épületek, településünk legrégebbi építményei közé tartoznak. Történetük egészen a XVIII. század közepéig nyúlik vissza. Akkoriban épült ugyanis, az egykoron a parókia szerepét betöltő ó-épület, melyről az első írásos emlékek 1755-ből származnak. 1772-ben épült mellé a kamra, majd 1775-ben vakolták, tapasztották be az egész épületet. Majd egy évszázaddal később épült a hajdan iskolai funkciókat ellátó másik, kissé lentebb elhelyezkedő ház, amelynek alapkövetését 1869. április 5-re datálják a korabeli beszámolók. Nagy szükség is volt erre az építkezésre, hiszen a parókia épülete már nem volt alkalmas az időközben egyre növekvő számú tanuló megfelelő elhelyezésére. A leendő iskola falainak felhúzását Szabó János szentpéteri kőműves vállalta, aki 60 forintot kért a munkáért. A tető ácsmunkálatait pedig Kis Márton András, vadnai ácsmester végezte el, kereken 17 forintért. Az új épület költségei 1869-ben összesen 258 forint 72 krajcárt tettek ki. 1936-ban aztán megépült községünkben az új parókia, így a régi paplakot tanító lakássá nyilvánították. A két épületet egészen az 1900-as évek közepéig rendeltetésük szerint használták, majd amikor a jelenlegi Községházával szemben megépült az új, korszerűbb és nagyobb iskola, azok szépen elcsendesedtek, elnéptelenedtek. Az ezt követő években az épületek aztán magánkézbe kerültek.

Új tulajdonosai azonban nem gondozták sem az egykori tanítói lakást, sem pedig a régi iskolát, így azok lassan, de biztosan romlásnak indultak. Az újabb felvirágzás Kovács Imre, sajóivánkai nyugalmazott lelkésznek köszönhető, akinek erőteljes személyes kötődése is van a két épület irányába. 2006-ban megvásárolta az elgazosodott telket és a rajta lévő két, jelentősen leromlott építményt. Saját maga költségén rakta rendbe, lépésről-lépésre szépítette, csinosította őket. Törekedett arra, hogy - anyagi lehetőségeihez mérten - a régi állapotoknak megfelelő helyreállítás végezzen. A telek a rajta lévő épületegyüttessel 2015 augusztusában került az Önkormányzathoz. A bennük lévő, a régi falusi élet használati tárgyából Kovács Imre által összeállított magángyűjtemény, egy mára már letűnt kor szépségeivel ismertet meg bennünket. A Kossuth Lajos út 58. szám alatti porta öreg, helyenként romos épületei, a régmúlt hírmondói, településünk Sajóivánka történelmének a jelenben is álló szereplői.” (Forrás: <http://www.sajoiivanka.hu/hu/tajhaz.php>)

Tájház

Egykori iskola épülete

NÉPI LAKÓÉPÜLETEK

A Kárpát-medencei paraszti-népi építészet és a településkultúra elemei túlmutatva a helyi jelentőségükön a Nemzeti, illetve összeurópai kulturális örökség részét képezik. A Magyar lakóház ezer éves fejlődési útja során az egysejtű háztól formálódott olyanra, melyet ma általánosan háromszatú (paraszt) házként ismerünk. Ez a típusú épület a magyarság kulturális történelmének részeként a nemzet sorsához, a mindenkori társadalmi viszonyokhoz idomulva többször megújult, kiegészült, átalakult, de tette ezt úgy, hogy mindvégig (az 1950-es évekig) megőrizte ősi gyökereit, alap szerkezeti formáját. A hagyományos és egyedi arculattal bíró településkép az épületek tömegének és arányrendszerének (tetőhajlás, konty vagy ormfal, tornác) az egységességéből fakadt, azonban az ilyen rendező elvek mentén létrejött településkép sohasem volt sablonos vagy unalmas, mert a részletekben rejlő gazdagság oldotta és egyedivé formálta azt. Minden hagyományos porta, minden épület történelmi ismereteket hordozó érték, ezért megőrzésük és építészeti forrásként való felhasználásuk elsődleges feladat.

KERESZTCSÚR

A hajdani településkép megszokott elemei voltak a keresztcsűrök, de mára csak néhány maradt fenn a településen. A csűrök a település épített környezetének rendkívül jelentős értéket hordozó elemei, ilyen formán megőrzésük kiemelkedően fontos szempont kell, hogy legyen!

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELEMMEL ÉRINTETT INGATLANOK

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya által a Sajóivánka közigazgatási területén lévő ismert és védett ingatlanokra vonatkozó adatszolgáltatást a 83. oldalon ismertetjük. A régészeti örökségvédelemmel érintett ingatlanokat településkép védelmi szempontból meghatározó területként javasolt kezelni.

KÜLTERÜLETI TÁJÉRTÉKEK

PINCÉK

Az emberi jelenlét és táj viszonya elsősorban az épületekben ölt testet. Ennek a kapcsolatnak talán a legkifejezőbb elemei a külterületi építmények. A Várhegy irányába haladva fokozatosan tárul elénk a pincesor képe. A hangulatos pincesor jelentős építészeti értéket képvisel. Az azonos arányokkal képzett, nyeregtetős, oromzatos, általában fehérre meszelt pincéházak rendkívül egységes képet sugároznak, mely kép megőrzése különösen fontos.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az eltérő karakterű településrészek lehatárolása nem egyszerű és nem egyértelmű feladat, mivel az épületek alkotta és ember formálta települési szövet folyamatosan változik. A természet körforgásának az alaptörvényei az élettelen tárgyra (épületekre) éppúgy érvényesek, mint az élő szervezetekre. Kizárólag az épületek lecserélődési és átalakulási (korszerűsítési) folyamatai révén képes a település megújulni, ezáltal vonzó és versenyképes lenni. A kérdés csupán az, hogy ez a természetes folyamat milyen formában ölt testet.

Ideális esetben létrejöhet egy olyan egységes kép, mikor az eltérő korokból származó épületek részben azonos építészeti jegyeket hordozva - de semmiképpen sem historizálva - kerülnek megfogalmazásra. Az ilyen módon formált épületek halmaza rendezett, változatos és időben állandó képet sugároz.

Ezzel szemben helyezkedik el az az országosan általánosan elterjedt eset (ez alól sajnos Sajóivánka sem kivétel), mikor az egységes karakter kizárólag az egy időszakban, helyileg koncentráltan, azonos módon formált épületek halmazában érhető tetten.

Az épületek (értve ez alatt elsősorban a lakóépületeket) az 1950-es évekig közel azonos karakterformákban voltak jelen a településen. Az ezt követően bekövetkezett változások kapcsán az addig egységes karakterjegyeket hordozó településen megjelentek a tömegarányokban, szintszámokban, alaprajzi elrendezésben, tetőformában, színben merőben eltérő épületek. Ezek az épületek mindig az adott kor „divatának” megfelelően lettek megformálva. (Az időszakokra vonatkozó általános építészeti jegyek bemutatását az általános településkarakter résznél részletesebben ismertettük.)

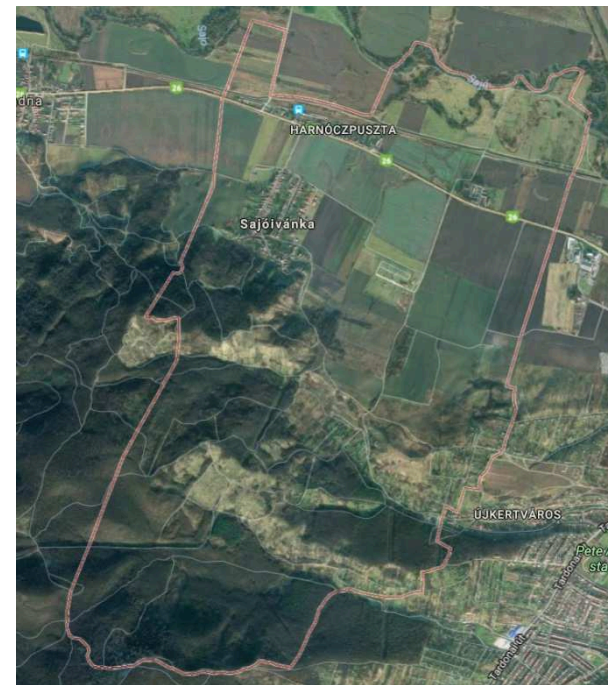
Sajóivánka ilyen módon hét eltérő karakterű településrészre osztható. A beépített területek túlnyomó része lakóterület, ezen belül történelmi, vegyes, ikres, kertvárosias, új építésű terület különböztethető meg. A történelmi településrészen a területi lehatárolás alapja a hagyományos településszerkezet és a még fellelhető népi építészeti emlékek e területen belüli elhelyezkedése adja. A vegyes településrészként lehatárolt területen belül az épületek rendkívül változatos képet mutatnak, ahol a kocka és hajlított házak mellett a hagyományos népi épületek mellett kétszintes nagytömegű épületek is előtűnnek. Az ikres településrészt a vasút mellé telepített néhány épület csoportja alkotja. A kertvárosias településrész a 80-as, 90-es években épült ki, ahol az azonos arányokkal bíró, utcával párhuzamos nyeregretetős épületek halmaza egységes és kedvező településképi hatásokat nyújt. Az új építésű településrészen a napjainkban általánosságban elterjedt családi ház formálás a meghatározó.

A település külterületi része pinceházas és általános külterületi karakterű településrészként lett meghatározva. A jellemző arculat megfogalmazásakor a területen dominánsan jelenlévő elemeket (vagy hiányukat) vettük alapul, azonban ez nem jelent kizárólagosságot.

Meg kell jegyezni, hogy egyes, jellemzően intézményi, kereskedelmi-szolgáltató vagy szakrális (templom, bolt, iskola, hivatal, stb.) épületek bár jelentős hatással vannak a településképre, de ezekre az épületekre a különleges funkció, tömeg és egyéb tényezők okán speciális ajánlásokat nem fogalmaztunk meg. Ennek ellenére a lakóépületekre vonatkozó általános ajánlások figyelembevétele indokolt.

16.

17.

BELTERÜLET

TÖRTÉNELMI-ÁTALAKULT TELEPÜLÉSRESZ

A történelmi településrész Sajóivánka legrégebben kialakult része, ahol a több száz éve létrejött telekstruktúra a környezeti adottságokra épülő, elsősorban mezőgazdaságból élő ember igényei szerint alakult ki. E településrész sokáig önmagában alkotta Sajóivánkát, ahol a központi mag a műemléki oltalom alatt álló templom köré csoportosult. Annak ellenére, hogy a mai központ térben eltolódott, a vertikálisan kimagasló templomtorony messziről jelzi e terület fontos szerepét. A területen jelenlévő épületek karakterisztikája változatos, ahol a néhány darabszámban fennmaradt népi lakóépület mellett funkciójukban és tömegükben is eltérő épületek vegyessége határozza meg e településrész képét.

Az értékes településszerkezet megléte és néhány egyedi épület jelenléte indokolta teszi a központi rész településképi szempontból meghatározó területként való kezelését, ahol ajánlott a helyi területi védelem és egyes épületek esetében a helyi egyedi védelem megállapítása is. A területen több eltérő magasságú, tömegképzésű épület is megtalálható, melyeknek a tetőhajlása hajlása cca.: 38 fok körüli.

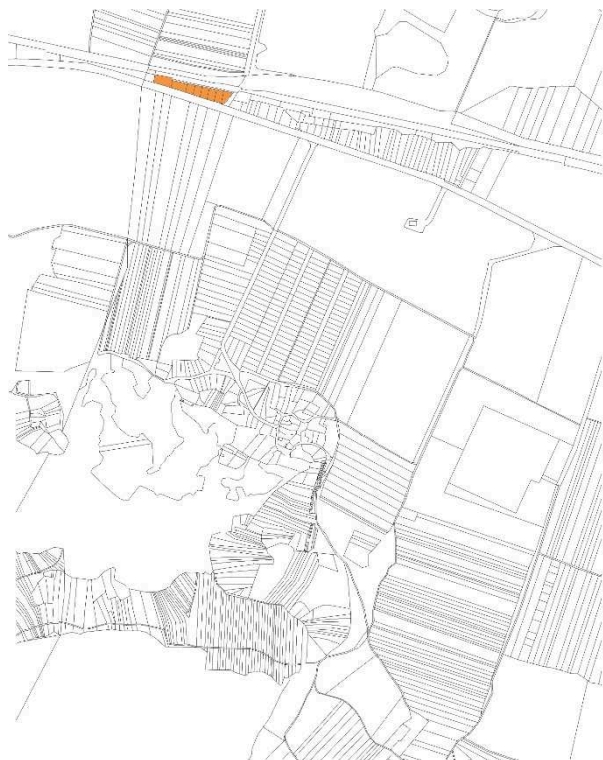

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

A vegyes karakterű településrész a Kossuth Lajos utca egy szakaszát, valamint a 26-os számú főút melletti ingatlanok nagy részét jelöli. Sajóivánka „Újkori” központja is e területen belül helyezkedik el. Többek között itt találjuk a polgármesteri hivatal, az óvoda és a bolt épületeit.

E területek nagy része z 1920-as évektől kezdődően fokozatosan épült be. A hosszú, több ütemben zajló beépülési folyamat eredményeként megvalósult épületállomány vegyes képet sugároz. A vegyes településrészen az egy- és kétszintes, eltérő arányokkal bíró épületek egymásmellettsége figyelhető meg. E területen a hajlított és kockaházak mellett jelentős számban találunk a 70-es, 80-as években megvalósult nagytömegű, általában kétszintes házakat. Az épületek bár tömegképzésükben eltérők, a rendezett előkertes-oldalhatáros telepítés és a közel azonos tetőképzés erőteljes rendezőelvé jótékony hatásokat jelent.

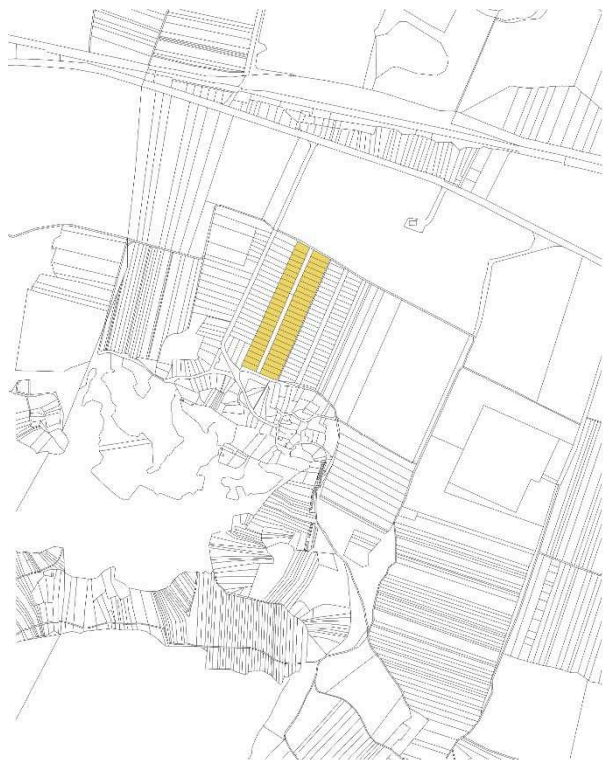

IKRES TELEPÜLÉSRESZ

A Sajókazára vezető út jobb oldalán a vasút mellett ikres telepítésű épületek csoportját találjuk. A speciális tervezett telepítés és teleszerű beépítés mellett különösen említésre méltó, hogy az épületek (a 26-os út mellé települt többi ingatlannal ellentétben) a vasút irányába néznek.

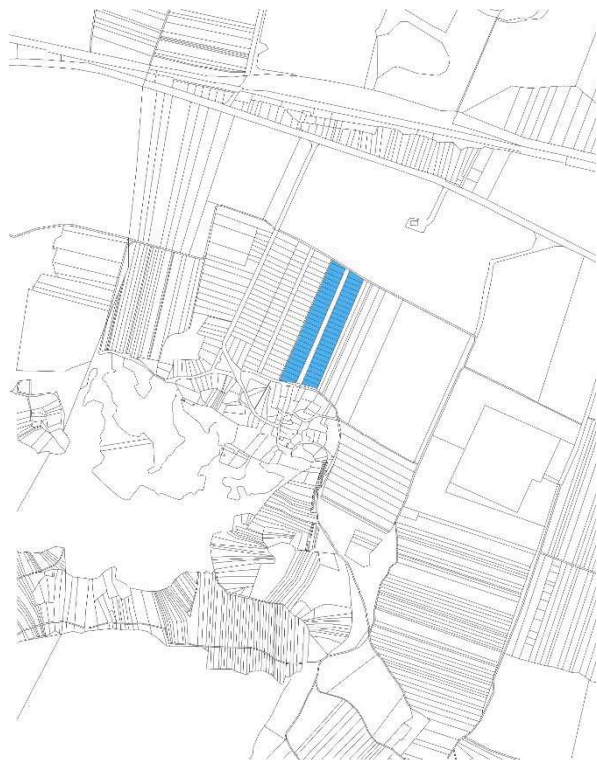
KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRESZ

Harmonikus képet sugároznak a Szent István utca épületei, melyek tömegképzése egységes, de az épületek egyedi arculattal bírnak. Az utca az 1980-as évek közepe, vége felé épült be. Az épületek az utca irányába egyszintes-tetőtér beépítésűek. A dombhátra telepített épületek a hátsókert irányába néhol kétszintesek. A tető általában az utcával párhuzamos irányú.

A fal színe általában fehér, tört fehér, mely remekül harmonizál a hagyományos agyagcserép színével. Az utca irányába 160 cm-es lábazatos léckerítések jelölik a köz és magánterület határát.

Az utca északi részén még jó néhány beépítésre váró telek található. E területen javasoljuk az utcával párhuzamos nyeregtetős épületek elhelyezését, melyek arányaikban és színükben illeszkednek a már kialakult környezethez.

ÚJ ÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRESZ

A település legfiatalabb és legdinamikusabban beépülő településrésze a Munkácsy Mihály utca. Itt az épületek (szinte kivétel nélkül) földszintes kialakításúak, ahol a tömegképzés általában széles és tagolt. A gépkocsi tárolók gyakran az utcához közel, a főépülettel egy tömegben kapnak helyet. A tömegképzés közel azonos, a homlokzatszínezés, valamint a tetőfedés színezése vegyes. Az azonos tömegarányokkal bíró épületek rendezett képet sugároznak.

Új épület építése esetén az általános ajánlások betartása mellett a településrészen további pozitív irányú településképi változások következhetnek be.

KÜLTERÜLET

KÜLTERÜLETI KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRSZ

A település arculatának talán egyik leghangsúlyosabb tényezője a külterületi táj képe, melyet Sajóivánka vonatkozásában a szántóföldek és erdők látványa, valamint a csekély számú külterületi építmény (pinceházak, zártkerti építmények és a gazdasági építmények) jelenléte határoz meg.

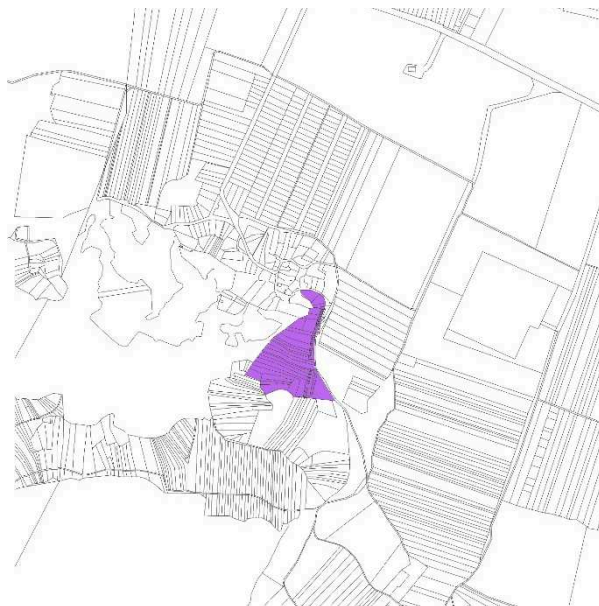
Sajóivánka zártkerti (kisparcellás mezőgazdasági) területe a közigazgatási terület dél-keleti oldalán található, melynek megközelítése gépjárművel elsősorban Kazincbarcika irányából lehetséges. A 18-19. században Sajóivánkát gazdag szőlő és gyümölcskultúrák övezték, azonban ez napjainkra átalakult. A zártkerti településrész képe rendkívül változatos, ahol a kisebb-nagyobb fészerektől a hétvégi házakon át, a lakó funkciót rejtő épületig minden megtalálható.

A település értékeit a Natura 2000-res területek és tervezett természeti területek gazdagítják, melyek térképi lehatárolását a Bükki Nemzeti Park és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága által szolgáltatott adatok alapján a 80., 81. és 82. oldalon mutatjuk be.

A természeti védelemmel érintett területeket településkép védelmi szempontból meghatározó területként szükséges meghatározni.

PINCÉS TELEPÜLÉSRÉSZ

A Vár-hegy észak-keleti oldalában húzódik Sajóivánka pinceházas területe, melynek építészete kimagasló helyi értéket képvisel. A települést már az 1700-as évek közepén kiterjedt szőlőkultúra jellemezte, melyhez hozzátartoztak a pinceházak, prэшházak is. Néhány régebbi pinceház építőanyaga még vályog, a többség azonban már újjáépült kő vagy téglanyagú. Az épületek – a csekély kivételtől eltekintve – egyszintesek. Tömegformálásukban tükrözik, a korabeli pinceházak képét. E települést településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni. A pinceházak jelentős része a dűlő útra merőleges irányú falazott oromzatos nyeregtetővel fedett. A néhány kivételtől eltekintve a pinceházakat cserépfedéssel borították.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

„Az egyszerűség a végső kifinomultság.” /Leonardo da Vinci/

A következő fejezetben kísérletet teszünk arra, hogy bemutassuk azokat a viselkedési módokat, melyek követése segíthet egy szebb lakókörnyezet kialakításában. Az épületek vagy a település szépségének a mibenléte nehezen értelmezhető. Megoszlanak a vélemények arról, hogy az építészeti „szépség” mit is jelent, milyen formán értelmezhető és írható le. Az építészetben folyamatosan jelen van az innováció, a kísérletezés, a folyamatos megújulás iránti vágy, mely az egyén szabadság- és öntudatával keveredve az építészet eszközrendszerét alkalmazva nem egyszer megosztó eredményekre vezet. Számos esetben lehet hallani egy bántó építészeti alkotás vagy elem védelmében felhozott érvek között a szubjektíven megítélhető művészet szabadságára való hivatkozást, de ez nem összetévesztendő a kirívó, magamutogató és önző (építészeti) viselkedéssel. Az építészeti szépség nem szubjektív, mivel mindig jelen van valamiféle elv, mely keretbe fogja és rendszerezi. Az ilyen módon – tudatosan – formált épület végül lehet megosztó, illetve kétségbe vonható a szépsége, de semmiképpen sem igénytelen. Fontos felismerni és tudni a különbséget az igényes és igénytelen, a művészi és giccses, az illeszkedő és kirívó között, mivel csak így lehet – az egyén szabadságára való hivatkozással – valóban felelősségteljes és tudatos döntést hozni. Ellenkező esetben az önámítás csapdájába esve magunk áldozatokká, a csicsás építményünk pedig köznevetség tárgyává válhat (vagy fordítva).

Minden építtető, telek, helyzet és adottság más, éppen ezért minden tervezési feladat megválaszolandó kérdések sokaságát veti föl. A település építészeti értékei között említendő a régi településszerkezet, a többnyire egységes utcakép, a rendezettség, a településrészenként többnyire azonos tömegképzés, az ereszvonal közel azonos magassága és nem utolsósorban a néhol még ma is fellelhető hagyományos építészeti karakterjegyek. Az épületek tervezésekor legyen az új épület építése vagy a meglévő felújítása, bővítése, ezekhez illeszkedni kell. A tervezés során nagy körültekintésre van szükség, mivel az építtetői igényeknek a komplex települési szövet már kialakult rendszerébe való átültetése több munkát és kötöttséget, ezzel együtt nagyobb érzékenységet követel meg a tervezőtől és az építtetőtől.

Nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, és leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat. Az ajánlások természetesen nem azt a célt szolgálják, hogy szolgálékúen másolják azokat, mivel ami jó megoldás az egyik esetben, az más körülmények között akár hibás is lehet.

ÉPÍTÉSZETI MINŐSÉG

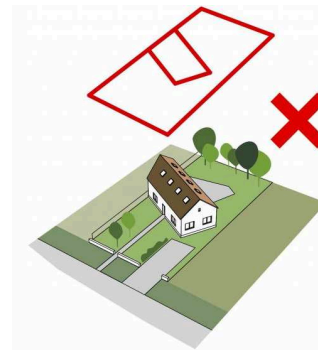
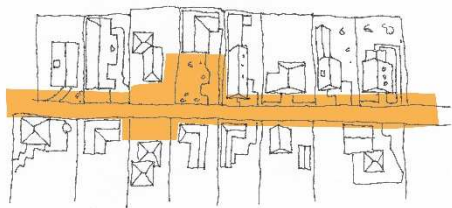
“Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak.” /NEMZETI ÉPÍTÉSZPOLITIKA/

A minőségi épített és táji környezet kialakításához színvonalas humán és tárgyi elemek alkalmazásán keresztül vezet az út, azonban nem minden esetben kell, hogy ezek többlet anyagi ráfordítást jelentsenek. A legfontosabb, hogy helyesen tudjuk az igényeinket és lehetőségeinket felmérni, és majd csak ezek tudatában hozunk felelősségteljes építetói döntéseket. Figyeljünk az apró részletekre és próbáljuk megérteni az életterületet működtető hatásokat. A meglévő értékeket felhasználva törekedjünk a magunk és környezetünk elégedettségére egyaránt szolgáló épület létrehozására. Jó építésztt válasszunk, akinek adunk a szavára és fogadjuk el a szakmai javaslatait. Használjunk minőségi és/vagy egyszerű, természetes anyagokat. Tartózkodjunk a kivagyis és öncélú építészeti (környezet formálási) megnyilvánulás minden formájától.

TELEK KIVÁLASZTÁSA

Fontos, hogy már a telekvásárlás előtt tájékozódjunk az önkormányzatnál (főépítésznél), hogy a kiszemelt telek adottságai megfelelnek-e az előzetes elképzeléseinknek, mivel az eltérő karakterjegyeket hordozó településrészekhez eltérő szabályok társulhatnak.

TELEPÍTÉS

A településkép legidőtállóbb eleme a településszerkezet, melynek kialakulásában és formálásában jellemzően a domborzati és vízelvezetési viszonyok, a közlekedési kapcsolatok, valamint a telek tájolási viszonyai játszottak szerepet. Sok helyen a régi telkek még őrzik a korabeli parcellázás nyomait. Új építési telek kialakítása és ezen keresztül az építési hely létrejöttekor a települési környezet meglévő elemeire és azok arányaira fokozott figyelemmel kell lenni.

Az észszerűség határain belül a telekalakítás (telekhatár rendezés) elfogadható, de a már kialakult utcákban a több telek összevonásával létrejövő, – a meglévőektől kirívóan eltérő formájú és méretű – "új telek", és ennek egyenes következményeként a rajta megvalósuló eltérő arányrendszerre alapozott épület létesítése a településen nem kívánatos. Az új épületünket – figyelemmel a helyi építési szabályzat előírásaira – a szomszédos házak kialakult építési tengelyének figyelembevételével szükséges megvalósítani. A túlzottan hátrahúzott épület megszakítja a már kialakult utcakép ritmusát és akadályozza egy védett kertrész kialakítását, ezért kerülendő.

Sajóivánkán a családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház előtt kis előkerttel és mögötte a növényzettel fedett kert résszel. Az egységes (kialakult) beépítési vonal megtartása követelmény. Sajóivánkán nem elfogadható, ha egy ház az utcára jellemzőtől eltérően van telepítve.

A telek közepére való telepítés azért sem kívánatos, mivel így az épület körül csak a telek teljes körbezárásával alakítható ki védett kert.

TEREPALAKÍTÁS

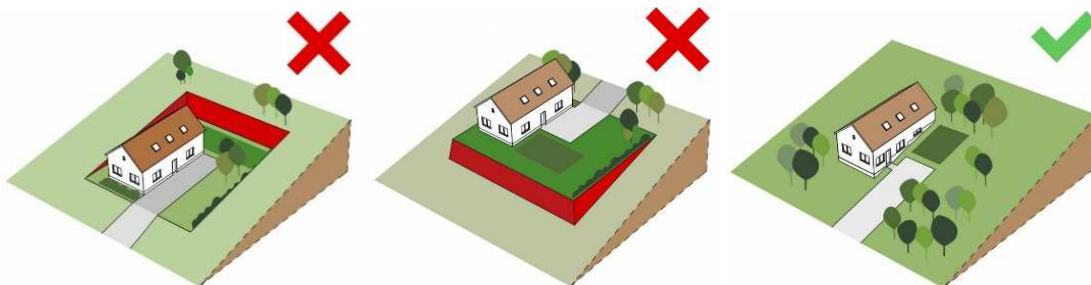
Elődeink tapasztalati úton szerzett, és emberöltőkön át hagyományozott környezetismerete olyan tájhasználati és építészeti kultúrát teremtett, mely eredményeként létrejött az épületek és a befogadó táji környezet szerves kapcsolata. Korunk gazdasági lehetőségeit és technológiai eszközeit felhasználva könnyűszerrel formáljuk a tájat és feledkezünk meg arról, hogy nem a természeti környezetnek kell az emberhez igazodnia, hanem éppen ellenkezőleg. A kedvező településkép kialakítása érdekében el kell kerülni minden jelentős földmunkával járó beavatkozást (teraszképzés, túlzott feltöltés) és az épületeket a meglévő felszíni adottságokra idomuló módon szükséges megvalósítani. Ne feledkezünk meg arról, hogy az emberi tevékenység okozta tájsebek begyógyítása – ha az teljességgel nem visszafordíthatatlan – csak rendkívül időigényes folyamaton keresztül valósulhat meg.

Sajóivánkán sík és lejtős telekre egyaránt lehet számítani.

Az épület körbevéágása nem elfogadható, mert az így létrejövő kert rosszul használható és az esővíz is összegyűlik a mélyedésben.

Az épület kiemelése sem elfogadható, hiszen így a ház kiemelkedik a szomszédai közül, a terepmagasság sem lenne egységes.

A lakóépület részleges bevágása vagy az épület terepbe illesztése a legmegfelelőbb módja a terepalakításnak. Az így létrehozott épület kapcsolata a környezetével jó és a földmunka minimális.

TÖMEGKÉPZÉS

Új épület építése, meglévő épület átalakítása vagy bővítése során elsődleges szempont a telek adottságainak a felmérése, majd csak ezt követően szabad a tervez(get)ésnek hozzákezdeni. A meglévő állapot feltérképezése nem korlátozódhat kizárólag a saját ingatlanunk területére, mivel a közvetlen környezetet, illetve tágabb kitekintésben a település(rész)i adottságokat is kötelező figyelembe venni. Az épület tömegének meghatározása csak az utca és az épületek tömeg arányának megértésével lehetséges. Az épület léptékének, tömegének, arányának a meghatározása komplex megközelítést követel meg, tekintettel arra, hogy egyszerre kell figyelembe venni a telek adottságait (szélesség, domborzati viszonyok), az építettoi igényeket, lehetőségeket és ezt kell integrálni az adott korszak technikai színvonalához. A harmonikus lakókörnyezet titka a megfelelő teleknagyságokhoz illő, arányos beépítésben rejlik. Az építetők hibát követnek el, ha a régi keskeny telekosztásra aránytalanul nagy és széles új házat építenek. A hagyományos vidéki életmódhoz igazodóan kialakult keskeny fésűs telekosztás esetén a hatalmas tömb, vagy tömegében kirívóan eltérő mediterrán típusú házak megbontják és zavarják a faluképet.

Keskeny telek esetén, a hagyományos keskeny hosszú ház mellett megoldás lehet az "L" vagy "T" elrendezésű ház elhelyezése, vagy ilyen formára történő bővítése. Ebben az esetben az 5-7 m traktusszélességű hossz- és keresztzárny nyugodt és kiegyensúlyozott épülettömeget hoz létre, mely nyeregteret fedve harmonikusan illeszkedik a település képébe.

Sajóivánkán az egyszerű és a visszafogottan tagolt tömegképzés a meghatározó, ezért új épület építése esetén is ilyen módon szükséges eljárni.

A túlságosan tagolt alaprajzú épület amellet, hogy nem illeszkedik a környezethez, épületszerkezeti problémákat is felvet, ezért Sajóivánkán ilyen tömegképzésű épület építése nem ajánlott.

Új épület építése esetén a meglévő épületek arányrendszeréhez javasolt illeszkedni.

Az ereszvonala megtartásával, mérsékelt térdfalas tetőtér-beépítés még elfogadható.

A településen az utcai homlokzat nagyméretű (több traktus szélességű) oromfalas kialakítására példát csak elvétve találunk, ezért az ilyen módon formált utcafronti oromzatképzés nem támogatott, de a visszafogottan, egy traktus szélességben képzett oromzat elfogadható.

A **történelmi** településrészen – az átalakult környezet figyelembevételével - javasoljuk a népi lakóépületek tömegarányát megidéző épületek létrehozását. A keskeny, hosszú telkek formájából adódóan a rajtuk fekvő épületek is hosszanti alakúak voltak. A korabeli épületeket sohasem felfelé, hanem hátrafelé bővítették, ezzel a szakaszos építkezéssel megteremtve a hosszú házat. Korábban a hagyományos népi lakóépületek padlását nem építették be, de amennyiben a használati igény ezt megkívánja, úgy erre lehetőség van. Ilyen esetben figyeljünk arra, hogy:

- a tetőtér térdfalasan történő beépítése csak az utcafronttól hátrébb javasolt
- elsősorban tetősíklak alkalmazása javasolt tekintettel arra, hogy kevésbé bontja meg a nyugodt tetősík látványát
- tetőből kiálló tetőfelépítmény és térdfalas tetőképzés csak az utcavonaltól hátrébb, az épület egyharmadától javasolt
- a nagyméretű, aránytalan tetőfelépítmények létesítését kerülni kell

A **vegyes** településrészen minden korszakra jellemző épület megtalálható, ilyen módon új épület építése, régi felújítása esetén a fent részletezett általános tömegalakítási elvek megtartása ajánlott. A vegyes településrészen nagy számban jelenlévő négyzetes alaprajzú ún. kockaházak épületek korszerűsítése kapcsán lehetőség nyílik az épületek településképi szempontból kedvező átalakítására is. Ebben az esetben rendkívül széles az az építészeti eszköztár, melyet alkalmazhatunk. Lehetőség van átmeneti terek létrehozására, melyek megidéznek a korabeli tornácok és verandák világát. Visszafogott oromzatképzéssel új arculatot adhatunk az épületünknek, mely egyszerre teremtheti meg a kapcsolatot a hagyományos múlt és egyedi modern jelen között. A vegyes településrészen nagy számban találunk terjedős nagy tömegű házakat. Az ilyen jellegű épületekre általánosságban jellemző, hogy tömegképzése tagolatlan. Felújításuk során a vakolat plasztikusságával, a felületi struktúrával vagy a szín és anyaghasználat változásával optikailag oldani és csökkenteni lehet a nagy tömegérzetet.

Az **ikres** karakterű részen, a már meglévő karakterű épületekhez szükséges illeszkedni. Az ikres épületek esetében a két „fél” épületet javasolt azonos színre festeni és azonos tetőfedő anyagot használni, annak érdekében, hogy az egy épület hatását keltse.

A **kertvárosi** településrészen a meglévő épületek karakteréhez javasolt illeszkedni. Ennek érdekében az épületeket az utcával párhuzamosan, nyeregvetős móddal szükséges telepíteni. A tetősíkból kiugró felépítmények ezen a településrészen elfogadottak.

Az **új építésű** részen napjaink kertvárosias típusházai uralják az utca képét. A tető hajlása jellemzően eltér a hagyományos arányoktól általában alacsonyabb, és ilyen módon az egyszintes épületek tetőtere nem beépíthető. Ezen a településrészen bátran elhelyezhetünk kortárs épületeket.

MAGASSÁG

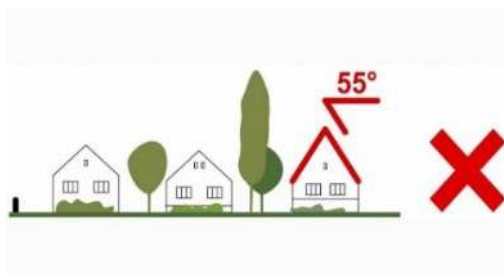
A **történelmi, ikres, új építésű** településrészen a lakóépületek jellemzően földszintesek, ilyen módon új épület építése esetén is a földszintes kialakítást javasoljuk előnyben részesíteni.

A **vegyes** karakterű településrészen az épületek magassága rendkívül változatos, egyaránt fellelhetők a földszintes, a szuterénes, a térdfalas tetőteres és a kétszintes épületek is. Ezen a településrészen javasoljuk a szomszédos ingatlanok magasságához való igazodást. Nagy eltérések esetén a méretkülönbségek közti átmenetképzés kedvező hatású.

A **kertvárosias** területen a tetőtér beépítéses épületek (melyek az utca irányából egyszintesnek hatnak) a jellemzőek, ilyen módon a kialakult állapothoz és a domborzati viszonyokhoz szükséges alkalmazkodni.

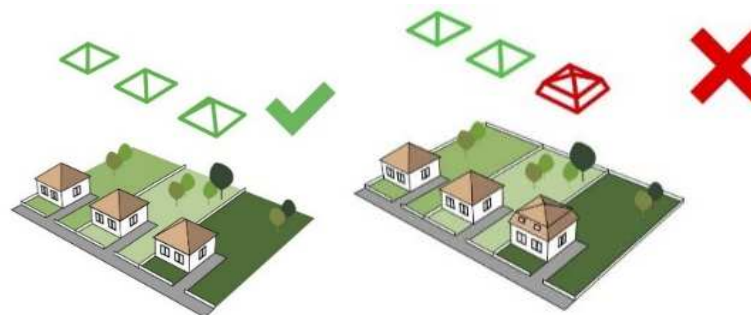
TETŐHAJLÁS - TETŐFORMA

Sajóivánka változatos tetőformákban bővelkedő település. Az épületek kivétel nélkül magastetős kialakításúak.

A **történelmi** településrészen meghatározó a nyeregtető, azon belül a kontyolt, csonka kontyos vagy az oromzatos egyaránt megtalálható. A tető hajlása jellemzően cca.: 35-42°. Ezen a településrészen a hagyományos arányokhoz illeszkedő tetőképzés követelmény! Tekintettel arra, hogy a karakterterületen a kontyolt és oromzatos nyeregtetők egyaránt megtalálhatók, ezért ezek szabadon alkalmazhatók, de a több traktusszélességű nagy felületű utcafronti oromzatok kerülendők.

A vegyes településrészen a sätortető és a nyeregtető a legmeghatározóbb. A tető hajlása általában 35-42°. Az azonos arányokkal és színekkel rendelkező tetők kellemes, rendezett érzést sugároznak, ezért új tető építésekor (rég felújításakor) erre a harmonikus képre tekintettel kell lenni.

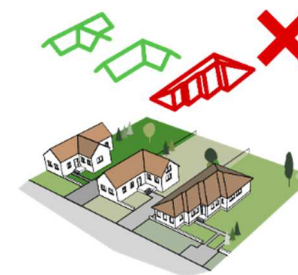
A **kertvárosias** településrészen az utcával párhuzamos 35-42° közötti kialakítású nyeregtető a meghatározó, ezért ebben az utcában ilyen jellegű épületeket javasolunk megvalósítani. Új tető építésekor figyelemmel kell lenni a kialakult utcaképre, a jellemző tetőformára és hajlásszögre, mivel ezek a harmonikus utcakép alapfeltételei.

Sajóivánkán az alacsony hajlásszögű (35 fok alatti), illetve a többszörösen összetett tetőformák kizárólag az **új építésű** részen fogadhatók el, mivel ennek a településrésznek illenek az arculatához.

A helyi viszonyoktól idegen, túl meredek (alpesi) vagy túl alacsony (mediterrán) hajlásszögű, esetleg többszörösen összetett tetőformákat kerülni kell, mivel azok nem illenek a település arculatához. A jellemző hajlásszögtől nagymértékben eltérő tető zavaró látványt nyújt. Tetőtér-beépítés esetén tetősíklablakot alkalmazunk.

A nagyméretű tetőfelépítmények a kertvárosias területen illenek a karakterterület arculatába.

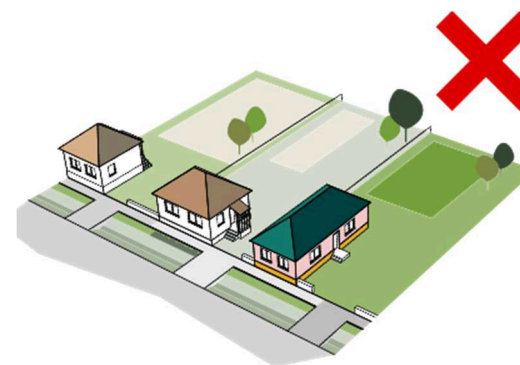
SZÍNHASZNÁLAT

Sajóivánkán az általánosan alkalmazott színvilág változatos. Az épületek színezése során a környezethez való illeszkedés érdekében a fehér, tört fehér, a homok- és agyagszín, a tégl- és terrakotta vörös színek, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok színeinek alkalmazása javasoltak. A homlokzat színezésekor tartózkodjunk a rikító, élénk, harsány és a nagyon sötét színektől.

A kerítéseken, kapukon, ajtókon és ablakokon a barna színárnyalatai mellett a szürke és zöld különböző (nem élénk) színárnyalatai is (épületenként csak egy színben) alkalmazhatók.

Tetőfedő anyagok esetében szintén a környezethez való illeszkedés érdekében részesítsük előnyben a hagyományos natúr agyagcserép (terrakotta) színű anyagokat és a környezethez még megfelelő módon illeszkedni képes szürke, barna, rozsdabarna színűeket.

Semmi esetre se alkalmazzunk a hagyományos tetőfedő anyagok természetes színvilágától eltérő (zöld, kék, fehér, élénk piros) vagy rikító, csillogó, fénylő anyagokat! A műemléki templom környékén nem elfogadható az épületek harsány színezése. E kézikönyv elkészítése előtt megvalósult átszínezések nem tekinthetők adottságnak, azok eredeti – a környezethez illeszkedő – állapotra való visszaállítása közérdek!

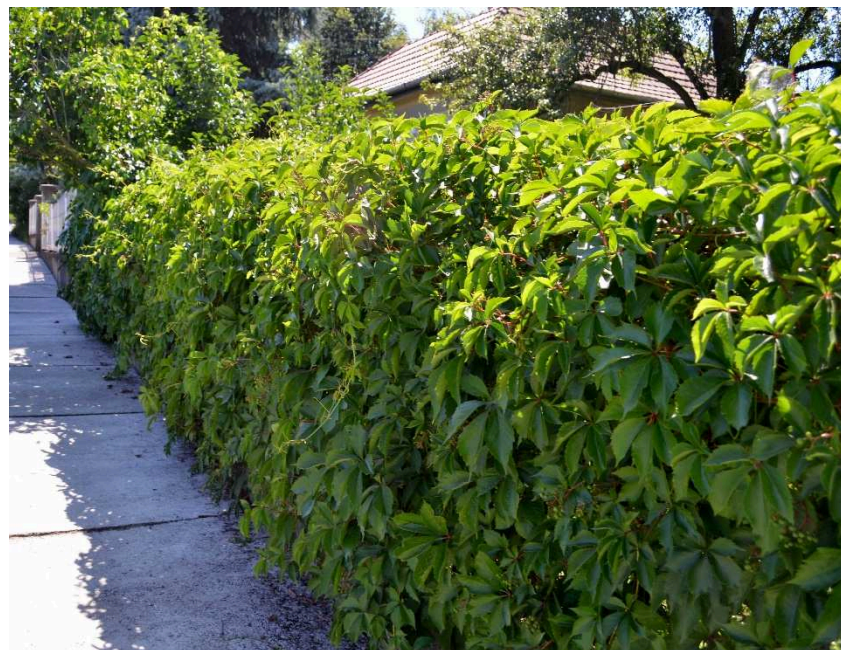
KERÍTÉSEK

Amióta magántulajdon létezik, azóta szinte minden telket, telekrészt kerítéssel választanak el a tulajdonosok. A kerítések különleges pozíciójukból adódóan egyszerre elhatároló és kapcsolatteremtő szerepkörben is megjelennek. A kapuban – legyen az a személyi- vagy gépjármű közlekedésére alkalmas kis és nagykapu, – ölt testet a köz- és magánterületek összekötése.

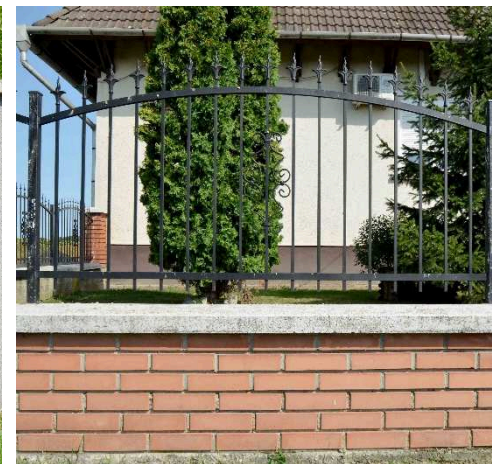
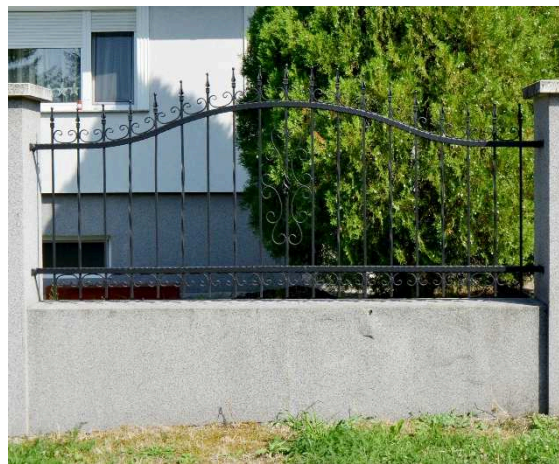
Az utcai határvonal építmény általi kijelölése, valamint azok kapcsolódó műtárgyai rendkívüli jelentőséggel bírnak a településkép formálása során. A településkép alatt egyszerre kell érteni a vizuálisan felfogható élmények mellett az általuk generált mentális képet is. Rossz példaként említendő a szögesdróttal gazdagított magas tömör kerítések, melyek bizalmatlanságot sugároznak, ezért az ilyenek rendkívül kedvezőtlenek az ideális településkép szempontjából.

Az áttört kerítés lehetőséget teremt arra, hogy a járókelők megcsodálják a szépen gondozott virágos előkertet. A nem tömör fém kerítések teremtik meg a legnagyobb átláthatóságot és az ilyen módon formált kerítés a védelmi funkció mellett biztosítja, hogy az épület teljes homlokzata feltáruljon az utca irányába.

A kerítések fizikai korlátként való felfogása mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap annak esztétikai vetülete, és ilyen módon a kerítés lakóházunkat keretbe fogva díszítő, kiegészítő szerepet is kap. A magyar építészeti hagyományokra visszatekintve nem találunk olyan építőanyagot, technikát, vagy technológiát, amit ne alkalmaztak volna már kerítés építésre.

A kerítések kezdetben kizárólag fából készültek. A lécs, deszka, palló kerítések napjainkban is kedveltek. A fa mellett a kovácsoltvas, fémpálcás vagy a dróthálós (Haidekker) fém kerítések változatai a legelterjedtebbek. Falazott kerítések esetében a lábazat és az oszlop legtöbbször kő, téglából vagy beton anyagból készült. Az anyagok változatossága akár egy ingatlanhoz tartozó kerítés esetében összetetten is megjelenhet. A rendelkezésre álló anyagok és a lehetséges formák, minták sokasága végtelen számú lehetőséget teremt számunkra, mellyel egyedi formálhatjuk kerítésünket. Az azonos arányokkal bíró kerítés részletek (lábazat magasság, oszlop magasság, a közők közel azonos szélessége és magassága) utcaképet rendező vonalakat jelölnek ki, melyek megtartása erősen ajánlott. Sajóivánkán nyitott szemmel sétálva sok jó példát lehet találni az igényesen megfogalmazott kerítésekre.

Ajánlások:

Az egységes utcakép megőrzése érdekében a kerítéseken biztosítani kell az átláthatóságot.

Településünkre nem jellemző a teljesen tömör, zárt utcai kerítés, így nem is kívánatos ilyen építése. Indokolt esetben a sűrűbb lécezéssel, gyékénytakarással vagy növényzet telepítésével korlátozható az átláthatóság.

Az azonos magasságú kerítések vonala kellemesen vezeti végig a szemet az utcán, ezért törekedni kell az utcában kialakult, jellemző állapotokhoz igazodó magasságú lábazat és kerítés létesítésére. Ennek hiányában a tömör lábazat magassága ne haladja meg a 60 cm-t, a kerítés teljes magassága pedig a 160 cm-t.

A kapuk elhelyezésére is érdemes figyelmet fordítani és az utcában már kialakult rendhez igazodni. A személyi- és gépjárművek közlekedésére alkalmas kapuk kialakításakor törekedjünk azok diszkrét, nem hivalkodó hangsúlyozására. A kapu megfogalmazásakor nem szerencsés a más országgrészek, vagy határon túli vidékre jellemző minták feltétel nélküli követése, ezért javasoljuk, hogy elsősorban a helyi hagyományokat vegyék alapul.

A kerítés kialakításakor törekedjünk a hagyományos igényességre, semmiképpen sem hátrány, ha a lábazatot, oszlopokat, mezőket a legegyszerűbb eszközökkel formáljuk meg (pl.: simított beton felületek, fakerítés lécek).

Az egyszerű beton lábazat és oszlopok képzésekor a plasztikus minták, az igényesen formált oszlopfaj, vagy a felületi struktúrával való játék elegendő eszköz egy egyedi, de visszafogottan illeszkedő kerítés kialakításához.

A kerítések és kapuk anyaghasználatára elsősorban a fa, mint természetes anyag kínálkozik, ezt mindenkor bátran alkalmazhatjuk. A fa mellett a fémkerítések is rendkívül igényes módon alakíthatók ki.

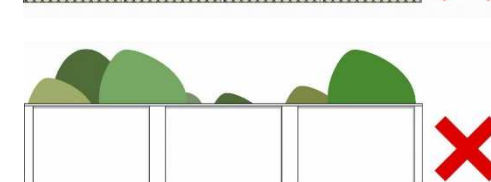
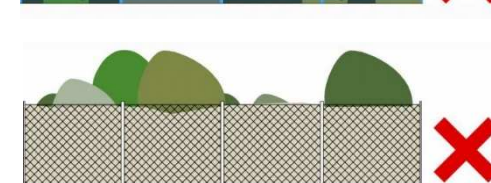
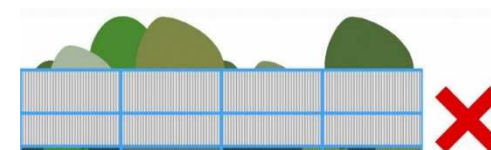
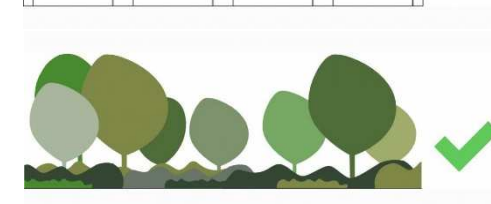
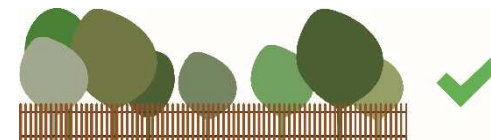
Jótékony, ha a kerítésekben visszaköszönnek épületünk egyes részletei, építészeti elemei (pl.: szín, anyag, minta stb.), ilyen módon az összhang megteremthető.

A településünk arculatához nem illik a lábazat nélküli fonott, vagy hegesztett dróthálóból készült utcafronti kerítés.

Nem ajánljuk a kerítés falazott részét csempével, hulladék vagy mediterrán kővel burkolni.

Trapézlemez, cserepes lemez, hullámpala, műanyag hullámlemez utcai kerítésnek való felhasználása tilos!

Az előre gyártott teljesen tömör betonkerítés elemek alkalmazását is kerülni kell.

TORNÁCOK, TERASZOK

A régi lakóépületek tornáca a magyarországi népi építészet jellegzetessége és egyik legmarkánsabb megjelenési formája. Kialakulását a szakirodalom a XIX. század elejére teszi, de egyes források szerint már jóval korábban, a török dúlás utáni időkből megjelent Magyarországon. A tornác a parasztház egyik fontos szerkezeti része, kinézetét, formáját meghatározó látványos építészeti eleme. Szerkezeti funkciója, hogy tartsa a széles tetőt, ami biztosítja, hogy a rá hulló csapadék minél távolabb kerüljön a földre az épület falától. Kialakítása révén egy félig zárt, félig nyitott teret határol le, mely előtetőt is biztosít a bejáráshoz. A tornác lehetőséget ad arra, hogy a nagy melegben vagy csapadékos idő esetén a lakók a félig nyitott folyosóra húzódjanak, de még így is a szabad levegőn tartózkodhassanak.

Nyaranta a tornác árnyékolja az épület falát, így a falon lévő ablakokat nem éri közvetlen napsütés, télen viszont a nap alacsonyabb szögéből adódóan beengedi a sugarait a szobákba, ezáltal felmelegítve azt. A tornác – mai szóhasználattal – a passzív napvédelem, a klím szabályozás egyik első és mi tagadás egyik leghatékonyabb szerkezete.

Számos más szerepe mellett a tornác tárolási, olykor háló funkciót is betöltött. A tornácok épületek építészeti arculatában bekövetkezett változás, mikor a tornácot részben vagy egészben befalazták, vagy beüvegezték. Ennek hatására az épület elvesztette az egyediségét, ezért a tornácok félig nyitott, zárt térként való megőrzését javasoljuk.

A tornác elhelyezkedése és kialakítása szempontjából településünkön számos változattal találkozhatunk. A legelterjedtebbek az oldal és az ún. lopott tornácos épületek, ilyenkor az oszlopsor vagy végig fut a lakóház oldalán, vagy az egyik esetleg mindkét végén helyiséggel lezárásra kerül.

A tornácok tartóoszlopai készülhetnek fából, de a komolyabb változatok kőből, téglából falazottak. Az oszlop vagy pillér kialakítás egyaránt jellemző.

A fából készült oszlopos tornácokon a látványos ács- és asztalos munkák is visszatükröződnek.

Nem ritka látvány az alátámasztások között mellvéd kialakítás, mely a tornác és az udvar fizikai lehatárolására szolgál.

A közök kiváltása lehetett egyenes fagerendás vagy boltozott, azon belül félkörív, kosárgörbe, szegmensív, több karéjos.

A meglévő tornácok felújítása, helyreállítása, állagának, állapotának megóvása településképi szempontból fontos. A felújításnál törekedni kell a tornác jellegének és értékes részleteinek megtartására. Felújításuknál törekedni kell az eredeti szerkezeti illesztések megtartására. Új tornácok vagy új tornácos épület építésénél, a településünkön jellemző kialakítások követendők. A tornácokra a cserépfedés a legmegfelelőbb, ami a lakóépület tetőszerkezetének folytatásaként kerüljön kialakításra. A teraszok ugyancsak sok pozitív tulajdonsággal rendelkeznek, mivel bizonyos értelemben a modern kor igényei és a múlt hagyományai ötvöződnek benne. A kellő alaposággal megfogalmazott terasz összeköttetést biztosít a belső tér és a kert között. Az ilyen módon kialakított tér az időjárási viszonyoktól védelmet nyújtva kiterjeszti életterünket, ezzel lehetőséget teremtve a teljes körű kibontakozásra. A terasz a családi és baráti összejövetelek színtereként közösségteremtő funkciót is be tud tölteni.

AJTÓK, ABLAKOK

Ahogy a település arculat az épületek sokaságából, úgy az épületek arculata a különböző szerkezetek és építészeti elemek egymásra hatásából következik. Ennek az egyedi képnek a formálásában kimagasló szereppel bírnak a nyílászárók (ajtók, ablakok), melyek az épület megjelenését és hangulatát jelentős mértékben befolyásolják. E szerkezetek teremtik meg a kapcsolatot a külső és belső terek között, biztosítják a szükséges bevilágítást és a megfelelő hő- és hangvédelmet.

A nyílászárók anyagát, színét, méreteit, arányait mindig az adott korok lehetőségei, igényei, olykor eszméi határozták meg.

Népi lakóépületeink túlnyomó többségének utcai homlokzatán általában két darab osztott, álló ablak volt látható, azonban ezek egy jelentős részét a hatvanas, hetvenes években négyzetes, vagy fekvő arányú kétszárnyú, két vagy háromosztású ablakra cserélték. Kétségtelen, hogy az ilyen módon korszerűsített épületek világosabbak lettek, de ez a folyamat az épületek hagyományos arculatának az elvesztését eredményezte. Az ilyen esetekben javasoljuk az eredeti állapotot anyag és szín azonos változatban visszaállítani.

Napjaink energetikai korszerűsítési törekvéseire tekintettel (és a vonatkozó pályázati kiírásokban szereplő feltételekre) a műanyag nyílászárók megkerülhetetlen szereplői a hazai nyílászáró piacnak. Nem kívánunk értékrendet felállítani fa, fém vagy műanyag profilú nyílászárók között, de a következő jó tanácsok megfontolását erősen ajánljuk.

Ahogy majdnem minden szerkezet esetében, úgy itt is a fa a legősibb alapanyag, ezért bármilyen épületen (az arányokra és színekre tekintettel) elsődlegesen alkalmazható.

Az épület építési korszakának megfelelő arányú, méretű, anyagú nyílászáró beépítését preferáljuk.

A műanyag nyílászárók rendkívül jó hőtechnikai tulajdonsággal bírnak, de gyakori (vagy gépészeti) szellőztetést kívánnak.

A korszerű nyílászárók profil (keret, szárny) mérete más arányokkal bír, ami az épület megjelenését rendkívüli mértékben képes megváltoztatni, ilyen esetben a káva mélység növelésével kedvező hatásokat érhetünk el.

A nyílászárók színének harmonizálni kell az épület egészével, de elsősorban javasoljuk a barna, olíva zöld vagy ezek szürkével tört árnyalatait.

A nyílászáróknak az épület egészével egy rendszert kell alkotniuk.

Árnyékolástechnikai szempontból elsődlegesen az ablak színével azonos rejtett vagy belső redőnytokos változatokat javasoljuk. Külső tokos redőnyök alkalmazása még színazonosság esetén sem javasolt.

A külső zsalugáter alkalmazása során mérlegelni szükséges annak az egész épületre gyakorolt hatását.

A nyílás keretezése esetén részlegesen megjelenő ragasztott polisztirol elemeket ne alkalmazzunk. Helyette teljesen körbefutó vakolat díszítést helyezünk el a homlokzaton.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzat az épület arca, és ebben az arcban a gazda saját képe (annak szokásai, gondolkodásmódja, ízlése, értékrendje) tükröződik vissza, éppen ezért nem mindegy, hogy milyen formában fordulunk a közterület (a közösség) felé.

Az épületek homlokzatának a díszítését minden korban az önkifejezés egyik eszközeként alkalmazták, melyet mi is használhatunk, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben.

Minden épület kialakításakor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő, rendezett kiosztására.

A népi lakóépületeken néhol még fellelhető vakolat díszek és díszített oromzatok kimagasló értéket képviselnek, ezért megóvásukról gondoskodni kell. Az ilyen jellegű épületeken külső oldali hőszigetelés alkalmazása nem javasolt, mivel az épület hagyományos arányainak a torzulása mellett az értékes ornamentika is elveszik.

Ugyancsak értéket képviselnek a múlt században épített házak homlokzati díszjei, melyek jó példák arra, hogy miként lehet egy teljesen azonos épülettömegekből álló halmazt kreatívan egyedivé varázsolni.

Ugyancsak értéket képviselnek a múlt században épített házak homlokzati díszjei, melyek jó példák arra, hogy miként lehet egy teljesen azonos épülettömegekből álló halmazt kreatívan egyedivé varázsolni.

A 70-es, 80-as években épült nagy tömegű épületekre általánosságban jellemző, hogy homlokzatuk tagolatlan. Méretükből fakadóan a településképet jelentősen meghatározó elemek, ezért egyéb építészeti eszközökkel való hangsúlyozásuk nem szükséges. Az ilyen épületek komplex felújítása esetén a tudatosan, építészeti tervezett színezési koncepcióval, a hozzá illeszkedő tetőfedés és nyílászárók megfelelő színének és anyagának a megválasztásával a nagy tömegérzetet oldani lehet. Az igényes anyag és színhasználat alkalmazásával megújuló épületünk visszafogott, de változatosságban bővelkedő egyedi arculatú értékkel válhat a településünkön.

Anyaghasználat:

Épületünk felújításakor, új épület építésekor az igényes, modern építőanyagok és a hagyományos természetes építőanyagok együttes alkalmazása esztétikus megoldásokra vezet.

Az építőanyagok (kő, tégl) anyagszerűen csak kevés helyen jelennek meg a homlokzatokon. A településen a homlokzati anyaghasználatra jellemzőek a vakolt vagy kőporos felületek, melyek színei visszafogottan változatosak. Javasoljuk, hogy az épületek homlokzatán a vakolt felületek domináljanak. Az eltérő struktúrájú (finom, durva) vakolatok egyidejű - megfelelő módon történő - alkalmazása segíthet változatossá tenni az akár teljesen egyszínű homlokzatot is.

Utólagos hőszigetelés esetén minőségi anyagokat válasszunk!

A fa (gerenda) ház architektúrájú épület a településen nem jellemző, ezért ilyen jellegű épület építését nem javasoljuk. A fa szerkezetek és faanyagok (lást díszített fa oromzat, borona falas építkezési hagyományok, csűr épület) mindig is az építészeti kultúránk részét képezték, ezért építészeti forrásként való alkalmazásuk javasolt. A fa védőszerrel (lazúrral, páccal) való kezelésekor figyeljünk arra, hogy a helyben fellelhető faanyagok természetes, a fa természetes öregedési színével azonos színt válasszunk (pl. sötétbarna, poliszander).

Nyílászárókészítés érzetét csak részben megidéző polisztirol díszítő elemek alkalmazása nem ajánlott!

A lábazat jellemzően kő vagy kővel burkolt, esetleg vakolt, amely világos vagy közepesen sötétszürke.

Ne alkalmazzunk lábazaton, homlokzaton csempe jellegű burkolatokat akkor se, ha azok természetes kő anyagúak, vagy követ imitálnak! Kerüljük a lapos hulladékkőből csemperagasztóval felragasztott lábazat vagy nyílászkeretezés díszítéseket!

A tető héjalásra elsősorban a terrakotta vörös, sík, egyenes vágású égetett- vagy betoncserep, másodsorban a sík vagy közel síkfelületű szürke, barna, rozsdabarna színű agyag-, betoncserep, azbesztmentes síkpala vagy állókorcos fémlemezfedés ajánlott. Elfogadható az előzőekben felsorolt egyszínű, nem síkfelületű cserep fedés használata. Nem ajánlott, de szüksége esetében alkalmazása eltúrt az előzőekben felsorolt színű, matt felületű, csillogás mentes cserepes lemez és bitumenes zsindefedésnek. A műanyag hullámlemez, alumínium trapézlemez, bitumenes hullámpala, bitumenes szigetelő lemez vagy kirívó színű cserep fedés alkalmazása a fő és melléképületeken nem megengedett.

Homlokzatképzés:

Az utcai homlokzaton ne legyen erkély, loggia, garázskapu!

Új lakóház építése esetén eltérhetünk a hagyományos nyílászáró méretektől, de törekedjünk az áttört és tömör homlokzatzfelületek egyensúlyára. Az utca irányába kerüljük a túl nagy üvegfelületeket!

Új épület építése esetén közvetlenül az utca irányába garázskapuval fordulni nem javasolt, helyette célszerűbb a garázst oldal irányból feltárni. Amennyiben a garázskapu az utca irányába van elhelyezve, úgy a tömegképzést oly módon kell megvalósítani, hogy a fő hangsúlyt ne a garázskapu kapja.

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, MELLÉKÉPÜLETEK

Telkünk, kertünk elengedhetetlen kiegészítői a gazdasági, tárolási funkciókat tartalmazó melléképületek, és egyéb építmények.

Évszázadokon át zajló folyamatok eredményeként jött létre a vidéki életmód feltételeihez illeszkedő keskeny, hosszú telekrendszer. A telek utca felőli végéhez közel (utcavonalasan, vagy előkertesen, ebben az esetben virágos kerttel) helyezkedett el a hosszú lakóház. A telek annak funkciójához igazodóan több részre oszlott. Az első rész a lakóudvar, ahol a lakóépület mellett a nyári konyha, a kút, esetleg egy kisebb műhely is megfér. A telek belseje felé haladva, következett a gazdasági udvar, ahol az alárendelt funkciójú épületek, mint az istálló, a lakóépület folytatásaként, ahhoz szervesen kapcsolódva jelentek meg. Ugyancsak a gazdasági udvar rész ad otthont az állattartás céljára szolgáló többi ólnak és a terménytárolóknak. Számos esetben ezt a telekrészt keresztbefordított csűr zárta le és választotta el a hátsó, növénytermesztés céljára szolgáló területtől.

A hagyományos gyökerekkel rendelkező építési kultúrában mindvégig benne volt a folyamatos továbbépítés lehetősége. Az 1950-es éveket követő korok épületei a 60-as évek kocka, a 70-es évek nagytömb, a 90-es évek nagy tömegtagolású tornyos és napjaink amerikai, vagy mediterrán típusú házai ezzel szemben befejezettek, lezártak és nem tűrik az addíciót. Ilyen esetben nagyobb gondot kell fordítani a bővítésre vagy a melléképület elhelyezésére. A kívánt jó minőségű épített környezet kialakítása megkívánja, hogy az alárendelt funkciókat tartalmazó épületek, építmények (gépkocsi tároló, műhely, filagória) megformálásánál is színvonalas építészeti eszköztárat alkalmazzunk. A melléképület eltérő anyaghasználat alkalmazásával könnyen megkülönböztethető a főépülettől. Inspirációért bátran tekintünk vissza elődeink építészeti kultúrájára, az épületek anyagára, színére, arányaira és ezek figyelembevételével formáljuk meg építményeinket. Telepítéskor ugyancsak emlékezzünk elődeink hagyományaira. Elengedhetetlen, hogy a telek összes építménye egy logikus rendszer részét képezze, ezért a melléképületet a nyári konyha helyére vagy az épület mögé helyezzük el. Figyeljünk arra, hogy a gépkocsi tárolót vagy más melléképületet közvetlen utcafrontra ne telepítsünk és soha se jelenjenek meg domináns elemként.

RÉSZLETEK

„god is in the details”

A híres német építész Ludwig Mies van der Rohe által gyakran idézett közmondás magyarul annyit tesz:
„A Jóisten a részletekben rejlik”.

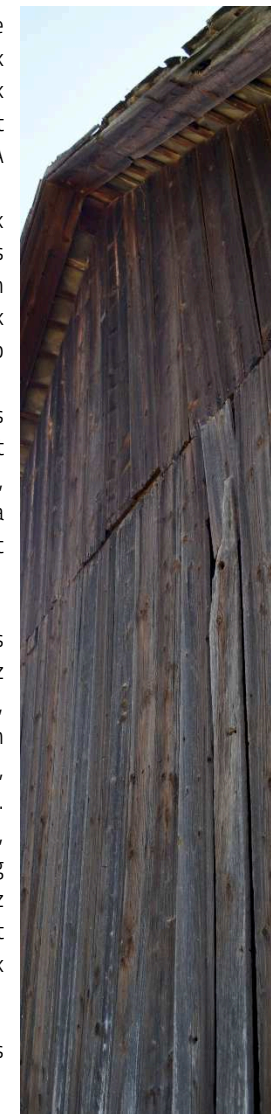

És valóban, ebben a pár szóból álló rövidke közmondásban rejlő örökérvényű igazság az életünk minden részére vonatkozatható. Az (egész) épületünk megannyi apró részlet sokaságából formálódik és ölt testet. A részletek sok összefüggésre fényt derítenek. A részletek sűrített információtartalommal bíró elemek. Szerencsések azok, akik genetikailag hordozzák magukban a tudását, hogy azonnal lássák a mögöttes tartalmakat. A hétköznapi embereknek időre van szükségük arra, hogy megfigyelve megértsék környezetüket. Ebben a felgyorsult, rohanó világban épp az idő, ami hiányzik és ez a részletek ellensége!

Ha nincs idő a részleteket megfigyelni, akkor nincs lehetőség megérteni és kibontani a bennük rejlő sűrített mondanivalót. Idő hiányában még ha igény lenne is rá, nem lehet kidolgozni (megtervezni - kivitelezni) a részleteket. A részletek kapcsán elsősorban azt javasoljuk, hogy mindenki szánjon rájuk elegendő időt.

A régi házak részleteit öröm megfigyelni! Elődeink fa és fémmunkái csodálatosak, formakincsük időtálló, az alkalmazott anyag szépen öregszik. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Házaink kiegészítői a házszámok, utcanév táblák, lámpák, árnyékolók, postaládák, korlátok egytől-egyig aktívan alakítják a végső látható képet, hangulatot. Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megformált részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket.

Akkor járunk jól, ha mindent igényességgel és odafigyeléssel tervezünk meg, választunk ki.

KERTEK, KERTI ÉPÍTMÉNYEK

A ház körüli szabad terek, kertek, udvarok szerepe rendkívül jelentős a települések megjelenésének, arculatának formálásában. A kert teremti meg a kapcsolatot a lakóházak és a települési közterületek illetve a környező táj között. A kert, a zöld növényzet és a szabadtéri építmények, berendezések, burkolatok segítik az épületek környezetbe és tájba illesztését.

A megfelelően megválasztott növények harmonizálnak a tájegység növényvilágával, éppen ezért érdemes a kertek kialakítása során olyan növényfajtákat választani, melyek a tájegység éghajlati viszonyaihoz, az őshonos növényfajtákhoz illeszkednek, tehát honos fa és cserje fajtákat és azok dísznövény fajtaváltozatait telepíteni. A növények elhelyezésénél vegyük figyelembe az égtáji adottságokat, a fény és árnyék viszonyokat. Általánosságban elmondható, hogy a lombos fákat célszerű az épületek D-DK-i és a D-DNy-i oldalán elhelyezni, így a lombkorona a nyári napsütéstől árnyékolva segíti az épületek hűtését, hozzájárulva ezzel a gazdaságosabb energiafogyasztáshoz. Ezzel szemben télen a lombkorona lehullásával szabaddá teszi az épületet a téli napsugarak átmelegítő hatásának érvényesüléséhez. A házak északi oldalánál örökzöld, árnyéktűrő fajok telepítése javasolt, alacsonyabb és magasabb fajták együttes alkalmazásával, mely növényzet segítheti az épületek szélvédelmét. A jól megválasztott növényekkel az optikai hatást kedvezően befolyásolhatjuk, ha az épület méretét optikailag csökkenteni szeretnénk, érdemes nagyra növő terebélyes növényzetet választani, míg ha nagyobbak szeretnénk láttatni a házat, úgy alacsonyabb, kisebb növényfajtákat válasszunk. A kert kialakítása során ügyeljünk arra, hogy a meglévő fás növényzetet minél nagyobb arányban megőrizzük, és az új kertrészeket, új építményeket a meglévő adottságok figyelembe vételével alakítsuk ki. Célszerű ezt az elvet követni a tereprendezés során is úgyelve arra, hogy a ház körül kialakított terep illeszkedjen a környező táj domborzati viszonyaihoz. Bár látszólag rendezettnek tűnhet egy teljesen sík, frissen füvesített nyílt gyepfelület és néhány fiatal tujával határolt kert, azonban jellegtelen, táj- és életidegen megjelenést eredményez a településképben, mely rövid időn belül unalmassá, kihasználatlanná válik az azt használó lakók számára is. Különösen kerülendő az ilyen kialakítás a dombvidéki településeken. Számos egyéb haszna mellett a kert élvezeti és esztétikai értékét is növeli a változatos növényhasználat. Célszerű a gyepfelületek mellett a talajtakaró évelők és cserjék használata, hiszen hosszútávon kevésbé fenntartás igényes, esztétikus zöldfelületeket tudunk kialakítani.

A biodiverz kialakítású kert tájba illő, élővilág szempontjából is kedvező (pl. pillangó kert). Választhatunk a látványosan virágzó, illetve a levelük formájával és színével díszítő növények közt. Gyepszegély illetve mulcsterítés alkalmazásával még esztétikusabb és könnyebben fenntartható kertet tudunk kialakítani.

19.

20.

21. – 25.

A ház körüli kertekben célszerű az alacsonyabb, illetve középmagas méretű virágzó díszfák, gyümölcsfák ültetése. Érdekes az épületek közvetlen közelében dekoratívabb, intenzívebb kertrészt kialakítani, míg az épülettől távolodva egyre természet közelebbi növényzettel kapcsolódni a környező tájhoz. A magyarországi éghajlathoz igazodó fajok megválasztásával könnyedén kialakítható a négy évszakos kert, mely az időjárásnak megfelelően változik és az év minden időszakában esztétikus megjelenést nyújt. (Tavasszal és nyáron a virágzó cserjék, évelők, egynyáriak, hagymás növények stb. változatos képet adnak a kertnek, de ősszel és télen is igazán esztétikus egy színes levelű díszfa, esetleg díszfű félek, lombhullató fák ágrendszere, esetleg lomblevelű örökzöldek kombinációja.)

26.

27.

Előkert

Az utcafront felé eső előkertek kialakítása során elsősorban annak díszítő funkciója kerül előtérbe. Fontos figyelembe venni, hogy a növényzet az épülettel harmóniában legyen, igazodva a nyílászáróinak elhelyezkedéséhez, a homlokzat kialakításához. Az esetek többségében kedvező, ha az épületek sarokpontjaihoz, burkolt járőfelületek elágazásaihoz, gyalogos kapubejáró vagy épület bejárat mellé ültetünk kisebb, esetleg közepes méretű díszfát.

28.

29.

30.

31.

Oldalkert

Az oldalkertek mérete, elhelyezkedése és ezáltal szerepe erősen eltérő a különböző telkeken. A keskeny, árnyékos, az épület fala és a kerítés közt elhelyezkedő oldalkertekben örökzöld talajtakaró és oszlopos, akár tűlevelű cserje ültetése célszerű. Azokban az oldalkertekben, melyek az utcafronttól még látszanak, illetve melyekre kilátás nyílik a lakótérből, esetleg az épületnek kijárata van célszerű az esztétikai funkció elsődleges szerepét megőrizni, használati funkciók vegyítésével.

Hátsó kert

A hátsó kert az esetek többségében intimebb, közterület felől kevésbé látható, nagyobb méretű kertrész, ahol kialakítható nagyobb méretű egybefüggő gyepfelület, játéktér, pihenőkert, de akár kerti tároló, haszonkert, gyümölcsös, konyhakert is. Itt célszerű a magasabb fák ültetése, napos és árnyékos területek kialakítása.

32.

33.

34.

Kerti építmények

A kerti építmények anyaghasználatával igazodjunk az épületek anyaghasználatához, azt kombináljuk kültéri használatra alkalmas, kezelt fa építőanyaggal, mely természetes hatást biztosít, egyfajta átmenet, kapcsolat az épített és a természeti környezet között. Elsősorban faanyagú pergolák, lugasok, terasztetők, játszóeszközök, növénytartó dézsák, fatároló, kukatároló építése javasolt, mely kombinálható egyéb építőanyagokkal is.

35.

36.

37.

Kerti burkolatok

A kerti burkolatok kiválasztásánál szintén igazodjunk az épület anyaghasználatához, homlokzati kialakításához. Elsősorban vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk kertünkben, ami lehet szórt burkolat, tipegő kő, faröng burkolat, gyeprács, gyephézagos térkő, szárazon rakott térkő, vagy faburkolat is.

38.

39.

40.

41.

42.

Kerti tavak, medencék

Településünkön nem jellemző a kerti tavak megléte, de amennyiben valaki mégis szeretne kialakítani, úgy az alábbiakat vegye figyelembe: a kerti tavakat a kertek legmélyebb pontjában célszerű elhelyezni, a part környezetét vízpartimitátor növényekkel, évelőkkel beültetni, a mesterséges kialakítás nyomait elrejtetni. Fólia tavaknál a tőszegély és a fólia kilátszó részeinek elrejtése kulékavics ágyásba ültetett vízparti dísznövényekkel. A medencék jóval mesterségesebb hatást keltenek egy kertben, azonban azok környezetét szintén célszerű természet közelivé tenni, körülötte vörösfenyő vagy trópusi faburkolat kialakításával.

43.

44.

SAJÓIVÁNKAI PÉLDÁK

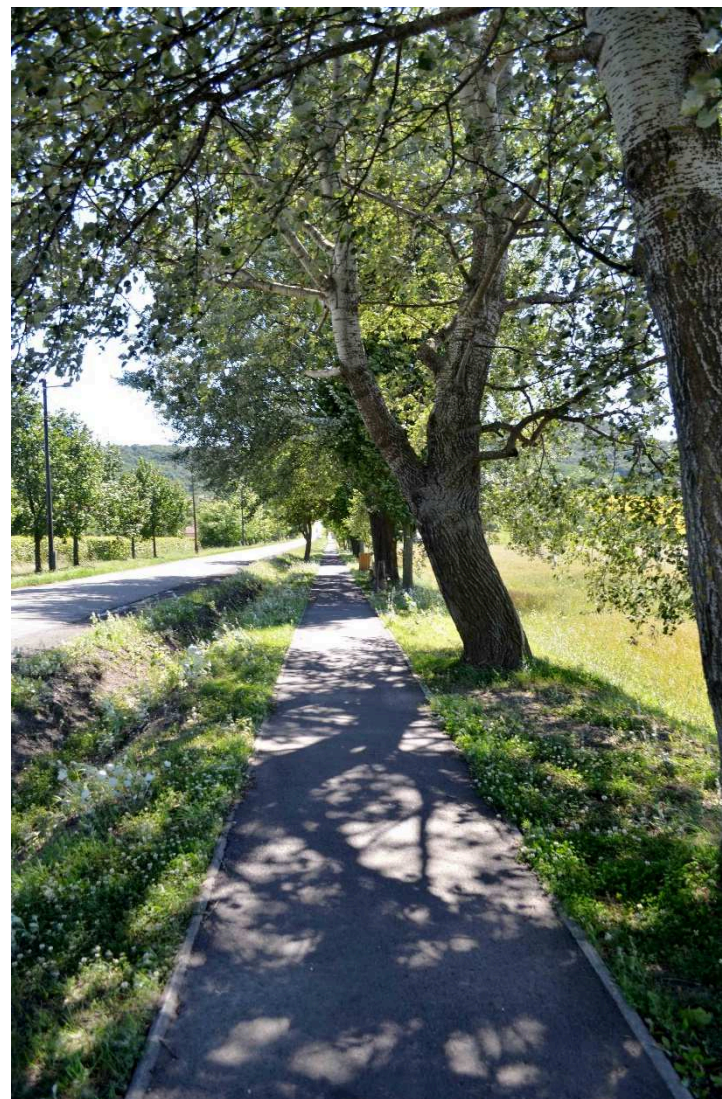
UTCÁK

A település megjelenését, képét nagymértékben befolyásolja utcáinak összképe. Különösen fontos a településen átmenő fő útvonal arculata, hiszen az átközlekedő utazók az elsődleges benyomást ennek az útvonalnak a látványa alapján szerzik a településről.

Az utcakép esztétikus megjelenésének egyik fő feltétele a rendezettségben rejlik, az éles kontúrok és határvonalak nagyban hozzájárulnak a harmonikus, egységes, rendezett utcakép kialakításához. Ennek megfelelően a különböző felületeket célszerű éles, határozott vonalakkal elhatárolni, így a szokványos zúzalékos útpadka és aszfalttalálkozás helyett szegélykövezés, esetleg térkő padkasáv, az úttest menti járdák eltérő burkolat típussal történő kialakítása javasolt.

Az úttest és a kerítéssel zárt magánkertek közt található zöldfelület rendezettsége szintén fontos, itt is esztétikusabb látványt nyújt a különböző borítású felszínek éles kontúrral történő elhatárolása, tehát célszerű a gyepszegély használata. Közvetlenül az út mentén a megfelelő belátási viszonyok érdekében célszerű alacsony növényeket ültetni, tehát vagy gyepterületet, vagy valamilyen talajtakaró cserjét, félcserjét. Amennyiben kellő méretű terület áll rendelkezésre, célszerű az út mentén parkoló helyek kialakítása úgy, hogy a parkoló menti zöldfelületek védettek legyenek a gépjárműforgalomtól, a gyepterületre az autók ne tudjanak ráhajtani, például kiemelt szegély alkalmazásával. Amennyiben a hely mérete engedi, célszerű az úttesttől távolabb magasabb díszcserjék ültetése, mely esztétikai értéke mellett segíti a gépjárműforgalomból adódó zaj- és porszűrést. Amennyiben kertünk előtt egyedi kialakítású utcakertet szeretnénk kialakítani, figyeljünk arra, hogy illeszkedjen az utcaképbe, a szomszédos és a távolabbi zöldfelületekhez is.

Az út menti fasorok rengeteget emelnek egy-egy utca esztétikai megjelenésén, kellemes hangulatán. A tekintetet vezető egységes fasorok egy utcán belül azonos fajtákból álljanak, melyek ne legyenek termésükkel szemtelőek, vagy törékenyek. Ügyeljünk arra, hogy a közművezetékektől és a burkolt felületektől megfelelő távolságra ültessük a fákat, úgy hogy a gyökérzet ne tegyen kárt a burkolatban, és a fa is egészségesen tudjon fejlődni. Légvezetékek alá ne ültessünk magasra növekvő fákat.

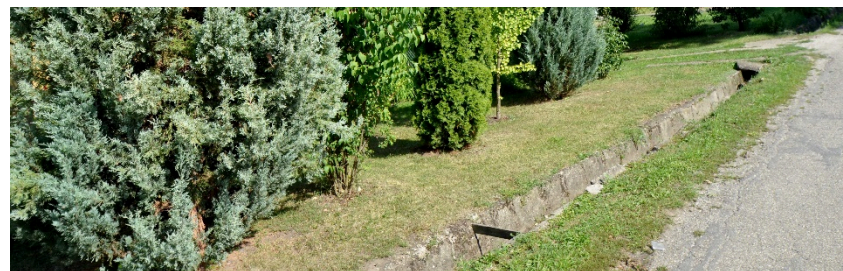

Az utcakép rendezettségéhez nagyban hozzájárul, ha a kusza légvezetéseket földkábelre cseréljük, ennek első lépéseként az ingatlanokra történő bekötések már földalatti kábelezéssel történjenek akkor is, ha az utcában légvezetékek vannak. Az esztétikus villanyoszlopok, kandeláberek, a meleg fényű világítás alkalmazása szintén hangulatosabbá teheti utcáinkat.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítás szintén illeszkedjen az utcaképbe, az egyéb környezet architektúra elemekhez és növényekhez. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

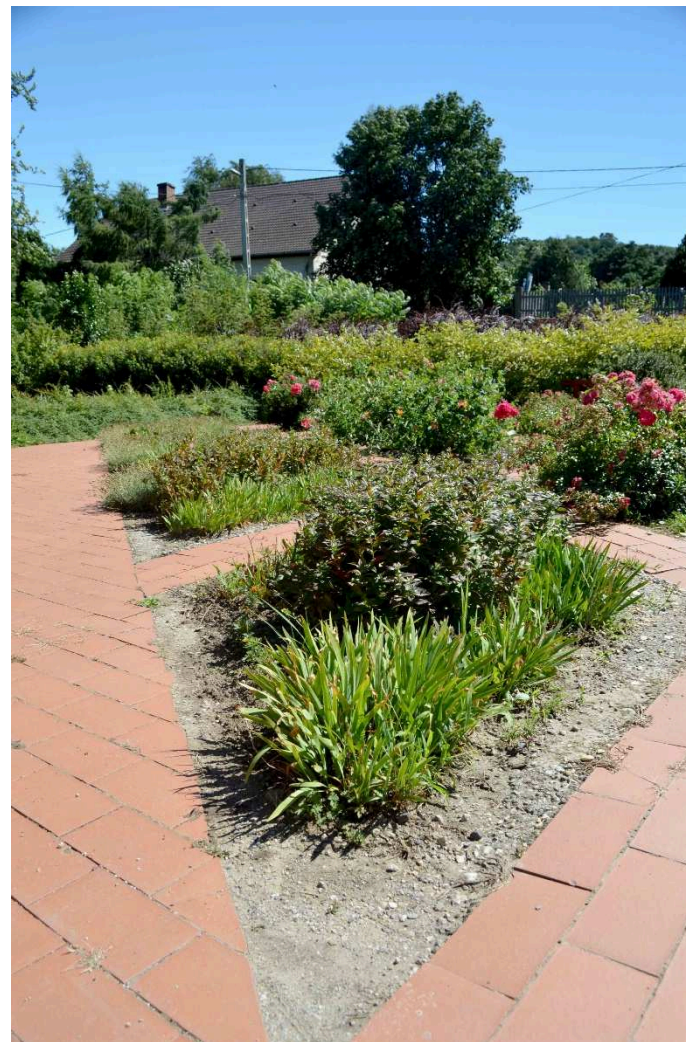
Vízvezetés, amennyiben megoldható növényzettel borított nyílt árokban történjen, mely lehetővé teszi a csapadékvíz talajba szivárgását. Kialakíthatók akár úgynevezett „sud”-ok is, melyek olyan virágzó évelőkkel beültetett árok, melyek jól viselik az időszakos vízborítást. Annak érdekében, hogy az utcákra minél kevesebb csapadékvíz folyjon, fontos, hogy lehullott csapadékot az egyes telkeken belül megtartva, helybe szikkasszuk el.

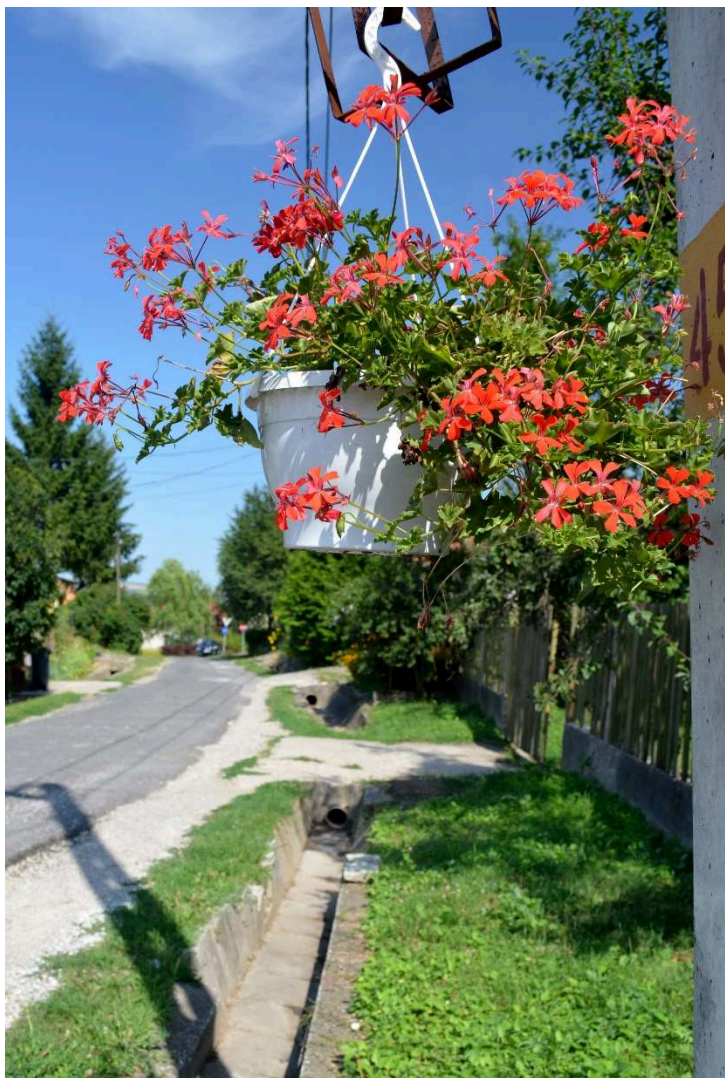

TEREK, KÖZTERÜLETEK

A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképbe. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket, fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepterületekkel tegyük változatosabbá és kellemesebb mikroklímájúvá a területet. Növényzet telepítése során kerülni kell a kivadulásra hajlamos, inváziósan viselkedő növényfajokat. Ültetésre őshonos fajok ajánlottak, melyek megfelelő kiválasztásában a Nemzeti Park Igazgatóságának illetékes szakemberei készséggel állnak rendelkezésre. Az ültetésre javasolt növényfajok listáját a 84. oldalon lévő táblázat, a nem javasolt növényfajok listáját a 85. oldal tartalmazza. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növényvel befuttatott pergolát.

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan - mind anyaghasználatában, mind formavilágában - minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó díszfákat, cserjéket is. Az ütéscsillapító burkolatokat változatosan alakítsuk ki, használjunk kreatív, esetleg színes megoldásokat, de kerüljük a természetellenesen mű hatású játszóterek kialakítását. Esztétikus, és kreatív játszóterek alakíthatók ki színes öntött gumi burkolattal, de ne alkalmazzunk a játszótér teljes felületén gumiburkolatot, vagy műfüvet. Alakítsunk ki szabad természetes gyepfelületet is a játéktérnek, elsősorban fák ültetésével oldjuk meg az árnyékolást, és bátran alkalmazzunk virágzó díszcserjéket is, azonban ügyeljünk arra, hogy semmi esetre se ültessünk mérgező növényeket játszótérre és annak közelébe. A vonatkozó szabványoknak megfelelően kialakított játszóeszközöket telepítsünk. Célszerű elhelyezni olyan térelemeket, melyek ugyan nem játszóeszközök, de természet közelebbé, kreatívabbá tehetik a gyermekek játszótérét, például terepdomb kialakításával.

FÉNYEK, VILÁGÍTÁS

Sötétedés után kigyúlnak a település fényei, az utaknak, az üzleteknek, és még a lakóházaknak is elengedhetetlen kellékei a fényforrások. Különösen a téli ünnepi időszakban jellemző, hogy a település fényárban úszik, de a mindennapokban is egyre népszerűbbé válik, hogy különböző típusú fényforrások alkalmazásával egyedi éjszakai homlokzatot varázsolunk épületünknek. Kétségtelen tény, hogy rendkívül kedvező településképi hatásokat tudunk elérni ezen eszközök alkalmazása révén, azonban e fénylő szépségnek nagy ára van! A fényszennyezés (mert tudományosan ezt így nevezik) elnyomja az oly gyönyörűen tündöklő csillagok fényét, és ezzel épp az egyedi településképet szenved csorbát.

A fényszennyezés elkerülése érdekében a Bükki Nemzeti Park Igazgatósága részéről tett, és az alábbiakban bemutatásra kerülő ajánlásokat javasolt megfogadni.

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás szín hőmérsékletére.
- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.
- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.
- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

AJÁNLÁSOK KÜLTERÜLETI ÁLTALÁNOS ÉS VÉDETT TERÜLETEKRE

A védett vagy védelemre tervezett területeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása. A védett területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

A település északi részén lévő mezőgazdasági üzemi területet leszámítva külterületen nem jellemző az épületek elhelyezése, ilyen módon ez a jövőben sem ajánlott, de amennyiben mégis külterületi építkezés valósulna meg, úgy a belterületre vonatkozó ajánlásokat az alábbi eltérésekkel szükséges figyelembe venni:

A külterületi beépítések általában adott területen több funkciójú épületek csoportjában ölt testet, ilyen módon az összes épület azonos rendezőelvek mentén szükséges kialakítani. A lakó funkciójú épületet önállóan szükséges megfogalmazni.

Külterületen az épületek telepítése szabadon álló. A tájképbe kizárólag az egyszerű tömegképzésű, nyeregtes épületek illeszkednek.

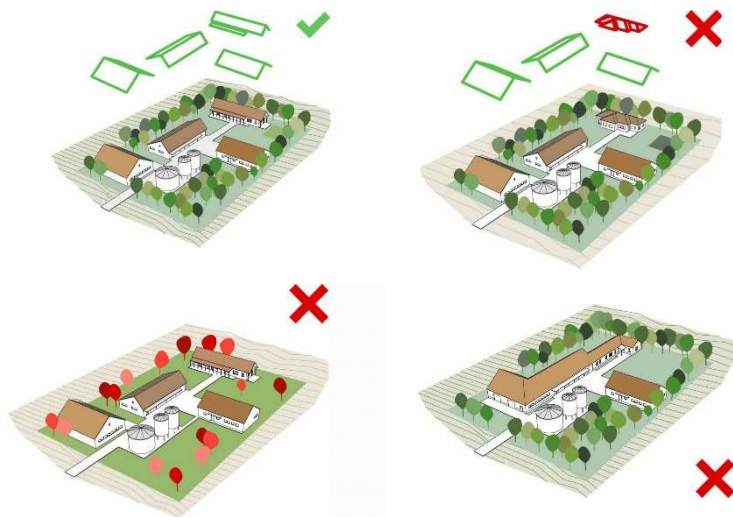
Mezőgazdasági funkciójú épületek esetén a 20-40° közötti tetőhajlás megengedett. Az épületeket egyszintesként kell kialakítani.

A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, ezért az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata tilos!

Csarnok épületek esetében a trapézlemez fedés megengedett, de kizárólag nem tükröződő, matt felülettel és visszafogott színben (pl.: zöld).

A külterületi gazdasági területeket takarékos fásítással kell körbevenni, a megközelítést biztosító bekötő út mellett kísérő fasor telepítése szükséges. Telepítésre kizárólag őshonos és közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmazhatók.

A külterületi út menti, vagy mezővédő fasorok folyamatos pótolásával (újra telepítésével) szükséges az állományt megújítani.

JÓ PÉLDÁK MÁSHONNAN

Az alábbi képeken szereplő épületeket inspirációs céllal az ország más településeiről származó jó példaként mutatjuk be. Az áttört és tömör felületek aránya a visszafogott, de mégis részlet gazdag homlokzatképzés a rendkívül igényes anyaghasználat mind követendő példák. Jó építész közreműködésével hasonlóan igényes és a helyi egyedi viszonyokhoz illeszkedő épületekkel gazdagodhat a település épített környezete.

Kockaház igényes felújítása

45.

46.

47.

Klasszikus kockaház átalakításának és bővítésének egy lehetséges formája.

48.

Népi lakóépület bővítése tornáccal és verandával.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

59.

58.

60.

61.

62.

64.

63.

65.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, FELIRATOK

A településkép formálása nem merül ki az épületek vagy a növényzet megfelelő kialakításában. A kedvező utcakép eléréséhez nagy hangsúlyt kell fektetni a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására. Üzletünk vagy szolgáltatásunk népszerűsítésére kiváló lehetőséget nyújt az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott cégér, cégtábla. Üzletfelirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő, ezért nincs szüksége (egyéb erőteljes elem alkalmazására).

Reklámozás céljára kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott utcabútorok használhatók fel.

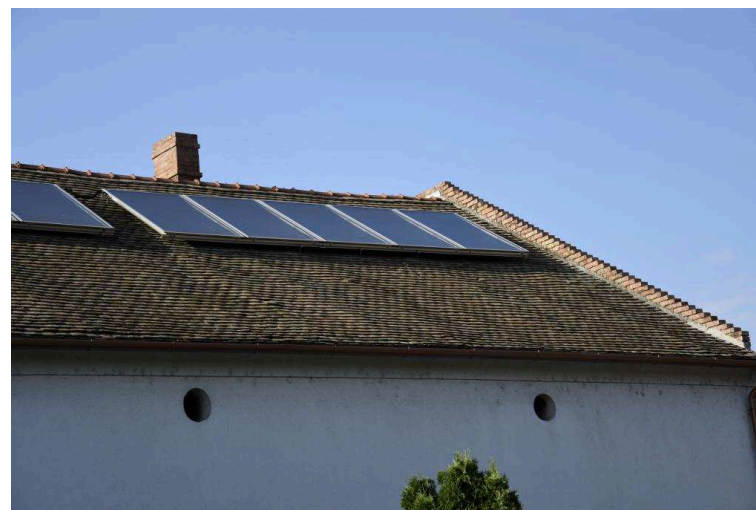
Cégérek, üzletfeliratok és reklámhordozók kialakítása során fontos, hogy anyagában, színében, tagolásában illeszkedjenek az épülethez. A finoman megvilágított felület kedvező, de a világító, villózó fénnyek zavaró hatásúak, ezért kerülni kell azokat.

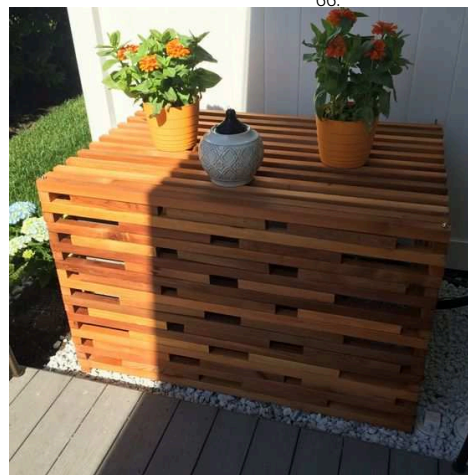
EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napjainkban növekszik az igény a kellemesebb hőmérsékletű házbelső megteremtése iránt. Ennek egyik lehetséges eszköze a kültéri klíma berendezés elhelyezése. Az eszköz kiépítése során legyünk figyelemmel arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet. A legideálisabb, ha a hátsókert irányába takartan helyezzük el. A földre telepített kültéri klíma egységet könnyűszerrel el lehet takarni, ilyen módon esztétikusan illeszkedik a környezetbe. A kültéri egység erkélyen, loggián esetleg az előtető alatt elhelyezve kevésbé észrevehető.

Energiatudatos életmódunk egyik segédeszköze lehet a napelem, napkollektor. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetősík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcafépí hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egységesen végezzük.

67.

68.

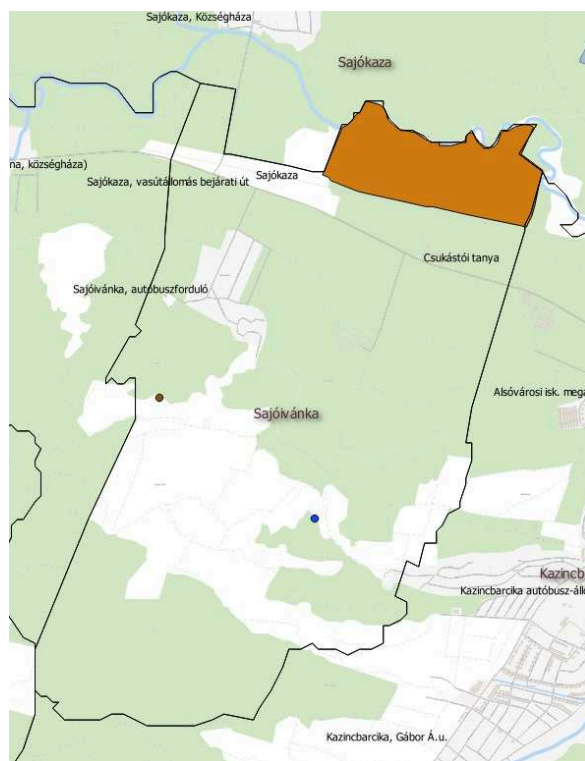

69.

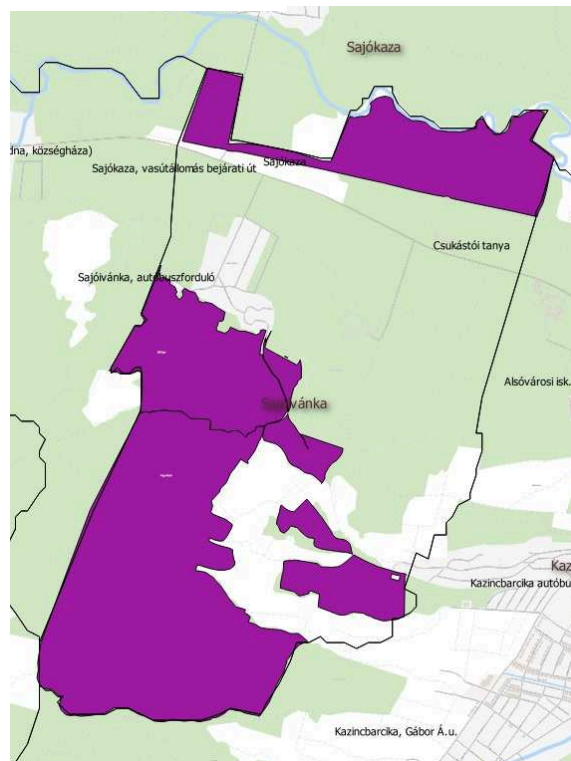
MELLÉKLETEK

TERMÉSZETI TERÜLETEK, VÉDETT TERÜLEK

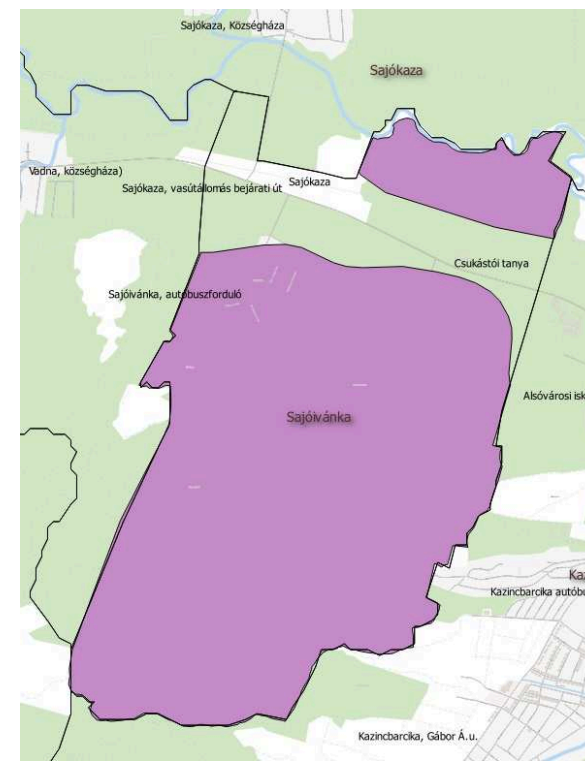
Bükki Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása

Földvár (barna pont); Forrás (kék pont);
NATURA 2000_SPA (különleges madárvédelmi terület)-
narancssárga

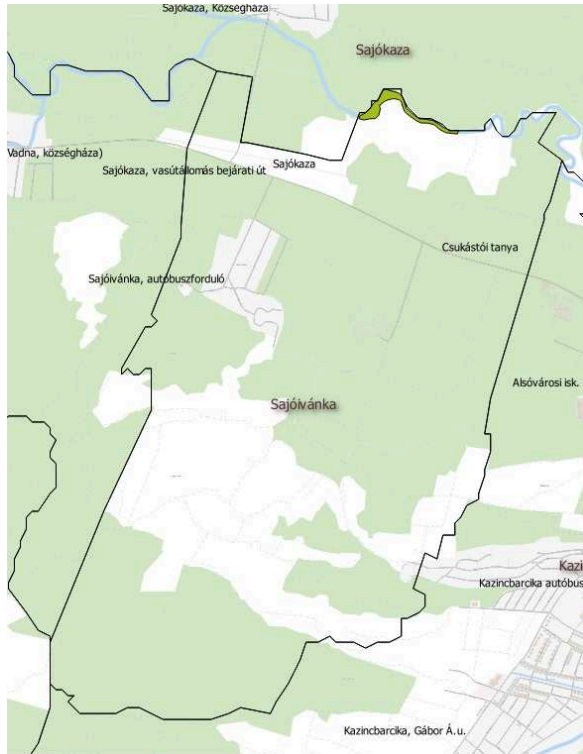

Országos ökológiai hálózat

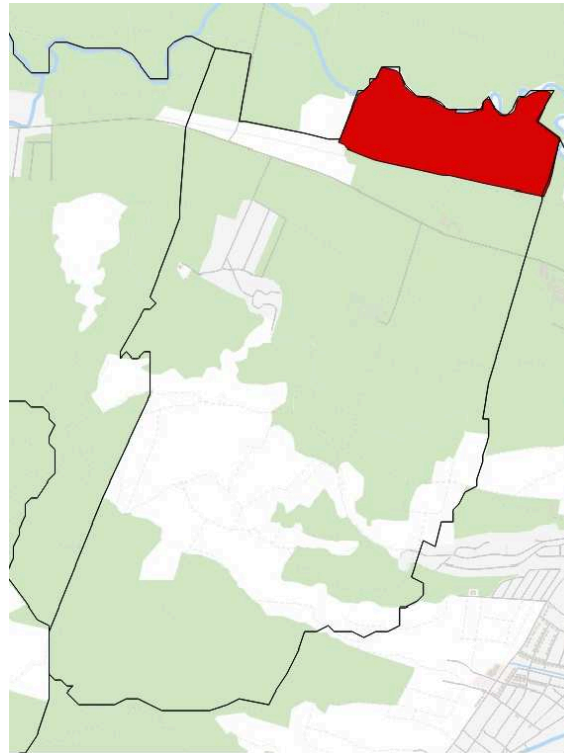

Tájképvédelmi övezet

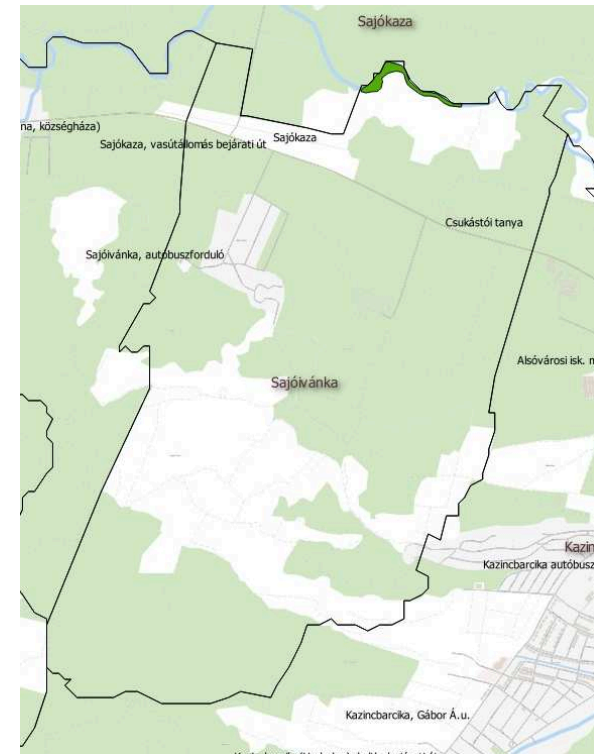
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása

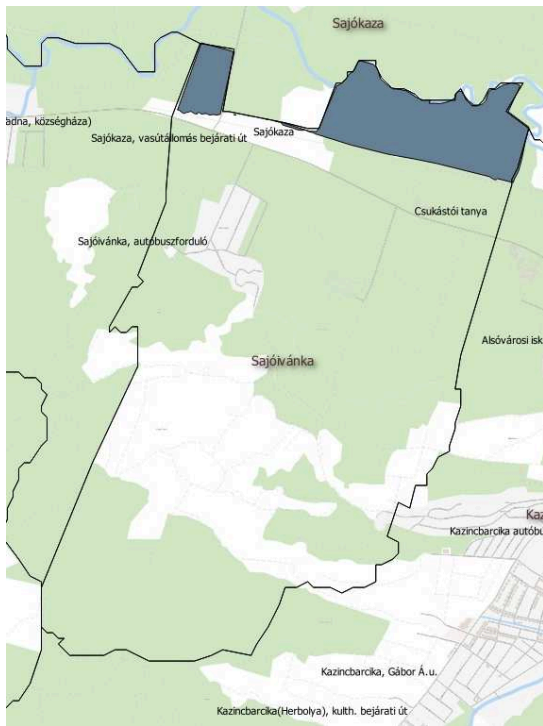
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési terület

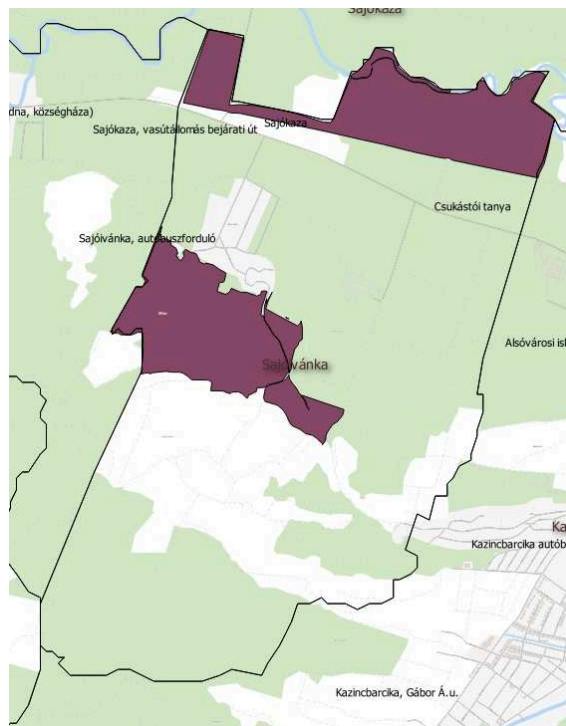
NATURA 2000_SCI
(kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület)

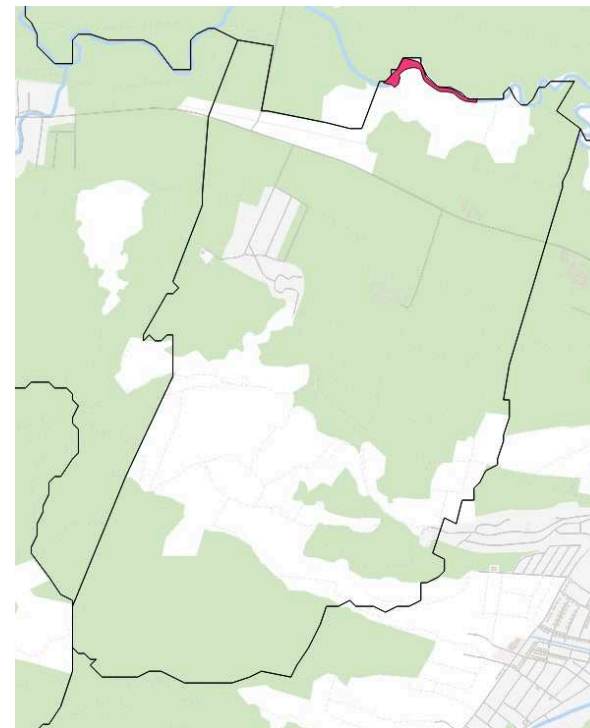
Tájképvédelmi övezet

Nagyvízi meder

Ökológiai folyosó

Tervezett természeti terület

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG, VÉDETT TERÜLETEK

ÖRÖKSÉGVÉDELEMMEL ÉRINTETT INGATLANOK JEGYZÉKE

(a BO-08D/ÉH/02332-2/2017. sz. levél melléklete)

SAJÓIVÁNKA

helyrajzi szám	védetség jogi jellege	Törzsszám [Azonosító]	védeett örökségi érték neve
0126/1	régészeti lelőhely	16266	Vár
022	régészeti lelőhely	56884	Alsó-dűlő 1.
		56885	Alsó-dűlő 2.
023	régészeti lelőhely	56885	Alsó-dűlő 2.
024/2	régészeti lelőhely	56885	Alsó-dűlő 2.
03	régészeti lelőhely	88855	Állomás u. 27.
06/25	régészeti lelőhely	80361	Harnócpusztá
061	régészeti lelőhely	56885	Alsó-dűlő 2.
062	régészeti lelőhely	56885	Alsó-dűlő 2.
063/11	régészeti lelőhely	56885	Alsó-dűlő 2.
1021	régészeti lelőhely	16266	Vár
1022	régészeti lelőhely	16266	Vár
1029	régészeti lelőhely	16266	Vár
1030	régészeti lelőhely	16266	Vár
228	régészeti lelőhely	88855	Állomás u. 27.
229	régészeti lelőhely	88855	Állomás u. 27.
230	régészeti lelőhely	88855	Állomás u. 27.

Fásításra, növénytelepítésre javasolt őshonos növények jegyzéke

1.1 Lombos fajok

tudományos (latin) elnevezés	magyar elnevezés
Acer campestre	mezei juhar
Acer platanoides	korai juhar
Acer pseudoplatanus	hegyi juhar, jávorfa
Acer tataricum	tatár juhar, feketegyűrű juhar
Alnus glutinosa (allergén)	enyves éger, mézgás éger, berekfa
Alnus incana	hamvas éger
Betula pendula (allergén)	közönséges nyír, bibircses nyír
Betula pubescens	szőrös nyír, pelyhes nyír
Carpinus betulus	közönséges gyertyán
Cerasus avium (Prunus avium)	vadcseresznye, madárcseresznye
Cerasus mahaleb (Prunus mahaleb)	sarjmeggy, török meggy
Fagus sylvatica	közönséges bükk
Fraxinus angustifolia ssp. pannonica	magyar kőris
Fraxinus excelsior	magas kőris
Fraxinus ornus	virágos kőris, mannakőris
Juglans regia	közönséges dió
Malus sylvestris	vadalma
Padus avium	zelnicemeggy, májusfa
Populus alba *	fehér nyár, ezüst nyár
Populus canescens *	szürke nyár
Populus nigra *	fekete nyár, topolyafa, csomoros nyár
Populus tremula	rezgő nyár
Pyrus pyraeaster	vadkörte, vackor
Quercus cerris	csertölg, cserfa
Quercus petraea (Q. sessiliflora)	kocsánytalan tölgy
Quercus pubescens	molyhos tölgy
Quercus robur (Q. pedunculata)	kocsányos tölgy, mocsártölgy
Salix alba (allergén)	fehér fűz, ezüst fűz
Salix fragilis	törékeny fűz, csőrege fűz
Sorbus aria	lisztes berkenye
Sorbus aucuparia	madárberkenye
Sorbus domestica	házi berkenye, fojtóska
Sorbus torminalis	barkóca berkenye, barkócafa
Tilia cordata (T. parviflora)	kislevelű hárs
Tilia platyphyllos (T. grandifolia)	nagylevelű hárs
Ulmus glabra (U. montana, U. scabra)	hegyi szil
Ulmus laevis	vénic szil, lobogós szil, vénicfa
Ulmus minor (Ulmus campestris)	mezei szil, simalevelű mezei szil

1.2 Tülevelű fajok (fenyők)

tudományos (latin) név	magyar elnevezés
Juniperus communis	közönséges boróka, gyalogfenyő

1.3 Lombos cserjék

tudományos (latin) név	magyar elnevezés
Colutea arborescens	pukkanó dudafűrt
Cornus mas	húsos som
Cornus sanguinea	veresgyűrű som
Crataegus laevigata (C. oxyacantha)	kétfibés galagonya
Crataegus monogyna	egyfibés galagonya
Euonymus europaeus	csíkos kecskerágó
Euonymus verrucosus	bibircses kecskerágó
Frangula alnus (Rhamnus frangula)	kutyabenge
Hippophae rhamnoides	homoktövis
Lonicera xylosteum	ükörke lonc, ükörke
Prunus spinosa	kökény
Rhamnus catharticus	varjútövis (benge)
Ribes uva-crispa	-
Rosa canina	gyepűrózsa
Salix caprea	kecskefűz
Salix cinerea	rekettyefűz, hamvas fűz
Salix purpurea	csigolyafűz
Salix viminalis	kosárkötő fűz
Sambucus nigra	fekete bodza
Sambucus racemosa**	fürtös bodza
Spiraea salicifolia	fűzlevelű gyöngyvessző
Staphylea pinnata	mogyorós hólyagfa
Viburnum lantana	ostorménfa
Viburnum opulus	kányabangita

* nem „szószós”, hím egyedek telepítése javasolt csak

** 500 m felett javasolható a telepítése

Allergén növényfajok telepítése kizárólag külterületen, belterületől és beépítésre szánt területtől nagy távolságra javasolható.

Tiltott növényfajok jegyzéke

2.1 Idegenhonos inváziós növényfajok jegyzéke

Tudományos név	Magyar név
<i>Baccharis halimifolia</i>	Borfa, tengerparti seprúcserje
<i>Cabomba caroliniana</i>	Kaliforniai tündérhínár
<i>Eichhornia crassipes</i>	Vízjácint
<i>Heracleum persicum</i>	Perzsa medvetalp
<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Sosnowsky-medvetalp
<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Hévízi gázló
<i>Lagarosiphon major</i>	Fodros átokhínár
<i>Ludwigia grandiflora</i>	Nagyvirágú tóalma
<i>Ludwigia peploides</i>	Sárgavirágú tóalma
<i>Lysichiton americanus</i>	Sárga lápbuzogány
<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Közönséges süllőhínár
<i>Parthenium hysterophorus</i>	Keserű hamisüröm
<i>Persicaria perfoliata</i>	Ördögfarok keserűfű
<i>Pueraria montana</i> var. <i>lobata</i>	Kudzu nyílgvökér
<i>Asclepias syriaca</i>	Közönséges selvemkóró
<i>Elodea nuttallii</i>	Vékonylevelű átokhínár
<i>Impatiens glandulifera</i>	Bíbor nebáncsvirág
<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Felemáslevelű süllőhínár
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Kaukázusi medvetalp
<i>Gunnera tinctoria</i>	Óriásrebarbara
<i>Pennisetum setaceum</i>	Tollborzfü
<i>Alternanthera philoxeroides</i>	
<i>Microstegium vimineum</i>	

2.2 Natura 2000 gyepterületeken termőhely-idegen inváziós növényfajok jegyzéke

Tudományos név	Magyar név
<i>Robinia pseudo-acacia</i>	akác
<i>Fraxinus americana</i>	amerikai kőris
<i>Ailanthus altissima</i>	bálványfa
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	keskenylevelű ezüstfa
<i>Pinus nigra</i>	fekete fenyő
<i>Pinus silvestris</i>	erdei fenyő
<i>Amorpha fruticosa</i>	gyalogakác
<i>Prunus serotina</i>	kései meggy
<i>Acer negundo</i>	zöld juhar
<i>Phytolacca americana</i>	alkörmös
<i>Fallopia</i> spp.	japánkeserűfű fajok
<i>Solidago canadensis</i>	kanadai aranyvessző
<i>Solidago gigantea</i>	magas aranyvessző
<i>Ambrosia artemisifolia</i>	parlagfű
<i>Asclepias syriaca</i>	selvemkóró
<i>Echinocystis lobata</i>	süntök

Az internetről letöltött képek forrásai:

1. sajoivanka.hu
2. http://www.terra.hu/halak/html/barbus_peloponnesius.html
3. https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Coenagrion_scutulum-male.jpg
4. http://indafoto.hu/vegh_zoltan/image/9626627-e786aa78
5. http://www.hlasek.com/cobitis_elongatoides1hu.html
6. <http://www.erdekesvilag.hu/az-europai-vidra-a-ritkan-megfigyelhető-veszelyeztetett-faj/>
7. <https://kronika.ro/szines/visszahonosodtak-a-hodok-haromszeken>
8. Borsodi Kismonográfia 1. Miskolc, 1975
9. mapire.eu
10. mapire.eu
11. mapire.eu
12. mapire.eu
13. mapire.eu
14. Földmérési és Távérzékelési Intézet
15. <https://www.google.hu/maps>
16. <https://www.google.hu/maps>
17. <https://www.google.hu/maps>
18. <https://www.google.hu/maps>
19. <http://www.virida.hu/oldalkert-csobogoval>
20. <http://www.esomester.hu/kertepites>
21. http://www.kolibrikerteszet.hu/sedbuza_deschampsia_caespitosa
22. <https://www.baizas.lv/plants/180>
23. <https://www.thompson-morgan.com/p/foxglove-pams-choice/4225TM>
24. <http://ogorodsadovod.com/entry/2004-ochitok-vidnyi-sorta-kharakteristiki-primenenie>
25. <https://www.bonvivantnursery.com/display.cgi?code=00F-0001>
26. <http://egyecseppkert.blogspot.hu/2011/02/japan-magnolia-magnolia-kobus.html>
27. <http://utakerthez.hu/blog/elokert-kialakitasanak-gyakori-hibai/>
28. <http://www.dream-yard.com/frontyard-landscaping.html>
29. <http://kertlap.hu/kertepites/>
30. http://industrial.blog.hu/2015/06/10/5_hiba_amit_elkovetunk_az_elokertben
31. <http://blog.lisacoxdesigns.co.uk/tag/garden-design-surrey/>
32. <https://hu.pinterest.com/explore/large-backyard/>
33. <https://hu.pinterest.com/pin/465067099012020445/>
34. <https://hu.pinterest.com/pin/205899014184490955/>
35. <http://www.otthonokismegoldasok.hu/kert/kert-kert/ringasd-magad-alomba-a-kertben-meses-hintak-nem-csak-gyerekeknek/>
36. <http://www.otthonokismegoldasok.hu/kert/alomkertben-jartunk-barackosbol-privat-paradicsom/>
37. <http://miskolcblog.blogspot.hu/2011/02/kukaketrecek>
38. <http://www.kertfenntartok.hu/kerti-burkolatok.html>
39. <http://openairkert.hu/burkolatok-a-kertben/>
40. <http://hu.pinterest.com/pin/73816881376381167/>
41. http://www.bigfoot.hu/egzota_parketta_ar.htm
42. http://www.muveszkert.hu/kertepitesi_tipppek/bontott_tegla_alkalmazasa_a_kertben.html
43. <http://www.goodshomedesign.com/biotop-natural-pools/>
44. <http://www.xn--kertpts-eyac2b.hu/fak.html>
45. Dobos Péter Imre tulajdona
46. Dobos Péter Imre tulajdona
47. Dobos Péter Imre tulajdona
48. Dobos Péter Imre tulajdona
49. http://divany.hu/lajfhekk/2015/10/05/szentendrei_haz_lett_az_ev_haza/
50. <http://www.szentendreihirek.hu/2015/10/szentendrei-csaladi-haz-kapta-az-ev-haza-dijat/>
51. <http://www.evhomlokzata.hu/>
52. Országépítő 2011/4. 36. oldal
53. Országépítő 2014/3. 46. oldal
54. <http://www.vinczeandlaszlo.com/works.php?m1=1&m2=4&id=34>
55. <http://www.vinczeandlaszlo.com/works.php?m1=1&m2=4&id=34>
56. http://hp-arch.hu/munkak/horvath_andras/tervezes?ID=25
57. <https://www.eptar.hu/hir/pecsi-haz-nyerte-iden-az-ev-haza-dijat>
58. <http://www.proidea.hu/termekalkalmazasok-5/tanyasi-haz-kortars-megjelenessel-13445.shtml>
59. Országépítő 2015/3 29. oldal
60. Országépítő 2016/2 65. oldal
61. Országépítő 2014/2 21. oldal
62. <https://www.booking.com/hotel/hu/rozmaring-venda-c-gha-z.hu.html>
63. <http://lakjunkjol.cafeblog.hu/2017/04/25/lakni-okosan-es-szepe-erdemes/>
64. <http://www.mds-epitesziroda.hu/tervezesi-munkaink/mamo.php>
65. <http://epiteszforum.hu/galeria/befejezodott-devecser-es-kolontar-uj-lakonegyedeinek-epitese/99573>
66. tak.lechnerkozpont.hu
67. tak.lechnerkozpont.hu
68. <https://hu.pinterest.com/explore/ac-unit-cover/?lp=true>
69. <http://nemethelektro.hupont.hu/8/klima-szerelés-kepekben-klima-arlistak>

IMPRESSZUM

SAJÓIVÁNKA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Sajóivánka honlap címe: www.sajoiivanka.hu
Sajóivánka e-mail címe: polgarmester@sajoiivanka.hu
Sajóivánka postai címe: 3720 Sajóivánka, Kossuth Lajos u. 38.
Telefon: (06-48)- 305-205
Polgármester: Seszták Ottó
polgármester e-mail címe: polgarmester@sajoiivanka.hu
Főépítész: Gergely Péter
főépítész e-mail címe: telepulesterv@gmail.com
Készítette: Gergely Péter okl. településmérnök,
Gergely-Stefán Krisztina építészmérnök
A kert, utca, terek, közterek fejezet
Major Helga okl. tájépítész mérnök, urbanisztikai szakmérnök
írásának felhasználásával készült.
Fotó: Gergely Péter, Gergely-Stefán Krisztina
Építészeti útmutató ábrái: LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.
Betűtípus: Titillium-Light

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a Magyarországhely minta arculati kézikönyv egyes szövegbetétjei.

Sajóivánka, 2017. december

